

Vyriausioji
tarnybinės etikos
komisija

VEIKLOS ATASKAITA

20

21

VTEK misija:

padėti deklaruojantiems ir jų vadovams
valdyti privačių interesų keliamą riziką,
padėti laiku ir išsamiai atskleisti įtaką
teisėkūrai

VTEK vizija:

institucija, padedanti greitai rasti tinkamą
interesų konflikto valdymo būdą ir
sudaranti sąlygas lengvai atskleisti įtaką
teisėkūrai

Komisijos uždaviniai

Interesų deklaravimas ir derinimas

Padėti asmenims deklaruoti privačius interesus ir derinti juos su viešaisiais. Atlikti deklaravimo stebėseną, interesų konfliktų rizikos vertinimą ir valdymą bei pažeidimų prevenciją viešajame sektoriuje

Skaidri įtaka teisėkūrai

Užtikrinti, kad asmenys skaidriai darytų įtaką teisėkūrai

Tarnybinės etikos politika

Koordinuoti tarnybinės etikos politikos formavimą viešajame sektoriuje

Korupcijos prevencija

Įgyvendinant KPI, užkirsti kelią atsirasti ir plisti korupcijai

Valstybės politikų etika

Įgyvendinant VPEK, padėti valstybės politikams viešajame gyvenime elgtis etiškai

6	Akcentai
8	2022 m. prioritetai
11	Prevencija
21	Lobizmas
29	Priežiūra
40	Partnerystė
48	Komanda
52	Santrumpos

**TURI
NYS**

AK

CEN

TAI

Šiame puslapyje pateikiama svarbiausių ataskaitiniais metais Komisijos atliktų darbų santrauka.

Tarnybinės etikos standartų sistema (TESS)

2021 m. VTEK pradėjo TESS kūrimo darbus. Tai – interaktyvi platforma, skirta tarnybinės etikos patarėjams. Tikslas – formuoti ir stiprinti institucijose bei įstaigose už VPIDĮ laikymosi kontrolę atsakingų tarnybinės etikos patarėjų tinklą. TESS sudaro trys pagrindiniai dėmenys: Tarnybinės etikos patarėjo žinių centras, Tarnybinės etikos mokymai 24/7 ir Tarnybinės etikos lygmuo. Ataskaitiniais metais Komisija atliko TESS galimybių studiją, įvykdė viešąjį pirkimą ir pradėjo Tarnybinės etikos patarėjo žinių centro bei Tarnybinės etikos mokymų 24/7 įgyvendinimo analizės etapą. Vykdydama pastarąjį, VTEK sukūrė ir pristatė iki tol jos veikloje neįprastą edukacijos formą – šešias aktorių suvaidintas situacijas „Vengiu interesų konflikto“. Jose Komisija atskleidė dažniausiai pasitaikančias tarnybinės etikos problemas ir galimus jų sprendimų būdus. Suvaidintas situacijas galima pamatyti VTEK socialinio tinklo „YouTube“ kanale. Tarnybinės etikos lygmens nustatymo darbai perkelti į 2022 metus. Jų pabaigoje, planuojama, pradės veikti ir TESS bei visi jos funkcionalumai.

Pagalba savivaldybių tarybų Etikos komisijoms

Įvertinusi metodinės pagalbos svarbą ir poreikį, VTEK parengė ir patvirtino Metodines rekomendacijas savivaldybių tarybų Etikos komisijoms dėl savivaldybių merų ir savivaldybių tarybų narių elgesio atitikties Valstybės politikų elgesio kodekso nuostatomis vertinimo. Tikimasi, kad jos padės savivaldybių tarybų Etikos komisijoms tinkamai atlikti tyrimus ir priimti sprendimus laikantis nustatytų procedūrinių reikalavimų.

Pagalba kontrolės subjektams

VTEK parengė didelės apimties rekomendacijų, skirtų Komisijos priežiūros subjektams. Pavyzdžiui, buvo patvirtintos Rekomendacinės gairės savivaldybių tarybų nariams dėl galimų interesų konfliktų valdymo bei nauja Rekomendacijų dėl Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo laikymosi kontrolės ir priežiūros redakcija. Jos, tikimasi, padės asmenims tinkamai vykdyti VPIDĮ nustatytas pareigas. Atsižvelgusi į gautus lobistais ir įtakdariais teisėkūrai siekiančių tapti asmenų paklausimus bei dažną lobistų įtaką patiriančių asmenų poreikį konsultuotis, VTEK iš pagrindų atnaujino Rekomendacines gaires dėl lobistinės veiklos ir įtakos teisėkūrai. Jose aptarti klausimai, aktualūs 2021 metais įsigaliojusios naujos LVĮ redakcijos kontekste.

Mokymai lobistinės veiklos ir įtakos teisėkūrai klausimais

Komisija lobistinės veiklos reguliavimo tema aktyviai vykdė mokymus, kuriuos išklausė beveik 2000 asmenų. Švietimo veiklos buvo nukreiptos į kelias tikslines auditorijas: vietos savivaldą, kitus valstybinėje tarnyboje dirbančius asmenis, registruotus lobistus, potencialius lobistus bei įtakdarius teisėkūrai. VTEK siekė supažindinti šiuos asmenis su teisėta ir neteisėta lobistine veikla, lobistų dalyvavimu teisėkūros procese, valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų galimu bendravimu ir bendradarbiavimu su lobistais bei reguliavimo naujiena – įtakdaryste teisėkūrai.

VPIDĮ ir LVĮ priežiūra

Komisija ataskaitiniais metais vykdė ne tik aktyvią prevenciją, bet ir principingą VPIDĮ bei LVĮ nuostatų įgyvendinimo priežiūrą. Išsamiau apie tai – skyriuose „Lobizmas“ ir „Priežiūra“.

2022 m.

PRIO

RITE

TAI

Šiame puslapyje VTEK įvardija ataskaitiniais metais išryškėjusias problemas, apibrėžia savo 2022 metų veiklos prioritetus, kurių tikslas – jas spręsti, ir pateikia siūlymų, padėsiančių šias problemas eliminuoti.

Prevencija

PROBLEMA. Viešojo sektoriaus organizacijoms, kuriose aktyviai veikia už VPIDĮ priežiūrą ir kontrolę atsakingi asmenys, VTEK pagalbos beveik neprireikia. Jose nustatytos vidaus tvarkos, vykdomi mokymai, prevencinė veikla, o darbuotojai pagalbos kreipiasi į tarnybinės etikos patarėjus (asmenis, organizacijoje paskirtus atsakingais už VPIDĮ priežiūrą ir kontrolę). Organizacijų, kuriose šie asmenys savo funkcijas atlieka tik formaliai, darbuotojai patys kreipiasi į VTEK, prašydami nuomonės dėl jiems kylančių ar galinčių kilti interesų derinimo grėsmių. Priežastis – asmenims, kuriems pavesta vykdyti VPIDĮ priežiūrą ir kontrolę, daugelyje organizacijų ši funkcija nėra pagrindinė. Jie atlieka tik būtiniausias VPIDĮ priežiūros funkcijas, neturi kompetencijų ir laiko užsiimti VPIDĮ pažeidimų prevencija.

VTEK PRIORITETAI. Padėti tarnybinės etikos patarėjams vykdyti VPIDĮ priežiūrą, kontrolę ir prevencinę veiklą organizacijoje:

- užbaigti TESS diegimą ir suteikti prieigą prie jos funkcionalumų;
- moderuoti, koordinuoti bendradarbiaujančių ir patirtimi bei praktika besikeičiančių tarnybinės etikos patarėjų veiklą (nuo 30 iki 100 asmenų);
- įvertinti organizacijos vadovų ir (ar) tarnybinės etikos patarėjų kompetencijas, siekiant suteikti papildomų teisių PINREG prevencinei veiklai vykdyti (50 asmenų);
- sukurti nuotolines kompetencijų kėlimo interesų derinimo srityje priemones (deklaravimas, interesų konfliktai ir jų valdymas);

- VTEK raštu teikiamų nuomonių (atsakymai į paklausimus, paaiškinimai) interesų derinimo klausimais viešas skelbimas interneto svetainėje (iki 100 %).

Lobizmas

PROBLEMA. Galiojantis LVĮ neįgyvendina užsibrėžtų skaidrios ir viešos teisėkūros tikslų, jo nuostatos dėl veiklos, nelaikytinos lobistine, stokoja aiškumo. Pavyzdžiui, galiojantis teisinis reguliavimas neapima valstybės institucijose ir savivaldybėse sudaromų patariamųjų kolegialių organų (tarybų, komisijų, darbo grupių) veikloje dalyvaujančių nuo institucijų nepriklausomų asmenų (t. y. ne valstybės politikų, valstybės tarnautojų ar kitų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų darbuotojų) įtakos teisėkūrai veiklos.

VTEK PRIORITETAI. Užtikrinti skaidresnį teisėkūros procesą nacionaliniu ir savivaldybių lygiu:

- teikti metodinę pagalbą ir mentorystę asmenims, vykdančioms veiklą teisėkūros procesuose ar siekiantiems tai daryti, skatinti juos registruotis sistemoje SKAIDRIS ir tinkamai teikti darytos įtakos deklaracijas;
- plėsti įtakdarių teisėkūrai skaičių ir skatinti juos registruotis;
- tobulinti sistemą SKAIDRIS, suteikti galimybių visuomenei ir suinteresuotoms šalims esamu laiku susipažinti su analitine informacija apie teisėkūroje dalyvaujančių asmenų veiklą.

SIŪLYMAI.

- Suvienodinti lobistų ir įtakdarių teisėkūrai statusą;
- neigiamą konotaciją turinčius terminus „lobistas“, „lobizmas“, „lobiuoti“ (*būti*

lobingam, turtingai gyventi)¹ pakeisti sąvokomis „įtakdarys teisėkūrai“, „įtakdarystė teisėkūrai“, „daryti įtaką teisėkūrai“;

- teisiniu reguliavimu apimti visas veiklas, kurios pagal turinį laikytinos įtakdaryste teisėkūrai.

Priežiūra

PROBLEMA. Esamas privačių interesų teisinio reguliavimo modelis nepasiteisino, VPIDĮ nuostatos, reglamentuojančios deklaracijos turinį, stokoja aiškumo, deklaracijose trūksta duomenų apie reikšmingus privačius interesus, todėl įstatymo kontrolę įgyvendinantiems subjektams sunku valdyti deklaruojančių asmenų privačių interesų keliamą riziką ir laiku rasti tinkamą interesų konfliktų valdymo būdą.

SIŪLYMAS. Išplėsti ir aiškiai apibrėžti privačių interesų deklaracijos turinį, įtvirtinant pareigą deklaruoti objektyvius duomenis, faktus ir įvykius, susijusius su deklaruojančių asmenų privačiais interesais (pvz., visus ryšius su juridiniais asmenimis ir pan.).

PROBLEMA. VTEKĮ nuostatose, reglamentuojančiose Komisijos, kaip privalomos išankstinės ginčų nagrinėjimo ne teisme institucijos, veiklą, nenumatyta, kiek kartų VTEK gali nagrinėti skundą dėl to paties institucijos ar įstaigos priimto sprendimo, todėl būna situacijų, kai VTEK tą patį ginčą nagrinėja du ar tris kartus. Atskirais atvejais ginčas iš esmės lieka neišspręstas, nes įstatymas nesuteikia VTEK įgaliojimų pakeisti institucijos ar įstaigos priimtų sprendimų. Be to, dauguma VTEK gautų skundų pateikia pareiškėjai, kuriems institucijos ar įstaigos priimti sprendimai nesukelia teisinių padarinių ir nepažeidžia jų teisių ar teisėtų interesų.

Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatyme nustatyta, kad kreiptis į teismą įstatymų nustatyta tvarka turi teisę tik asmuo, kuris siekia apginti savo pažeistą ar ginčijamą teisę arba įstatymų saugomą interesą.

PROBLEMA. 2020-01-01 įteisintos raginimo deklaruoti privačius interesus nuostatos atskleidė ir tam tikras VPIDĮ įstatymo laikymosi kontrolės bei priežiūros atitinkamose institucijose ir įstaigose įgyvendinimo problemas. Per dvejus metus VTEK išsiuntė beveik 200 raginimų. Gautose pranešimuose buvo nurodoma ir apie kelerius metus nevykdomą pareigą VPIDĮ nustatyta tvarka ir terminais deklaruoti privačius interesus arba nurodyti duomenis, kurie tuo metu buvo pasikeitę, pvz., asmuo jau buvo praradęs deklaruojančiojo statusą, nors VPIDĮ įpareigoja deklaracijas pateikti nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų. Ši problema itin aktuali viešųjų pirkimų srityje, kur yra didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė. Nors VPIDĮ nustatyta, kad asmenys, laiku nepateikę deklaracijos, neturi teisės dalyvauti pirkimų procedūrose ir turi būti atšaukti iš atitinkamų pareigų, vis dėlto kartais deklaravimo pažeidimai paaiškėja jau pasibaigus pirkimams. Dėl nurodytų priežasčių sudaromos prielaidos nevykdyti VPIDĮ nustatytos pareigos deklaruoti privačius interesus ir taip išvengti atsakomybės už šios pareigos nevykdymą. Be to, pagal galiojantį teisinį reguliavimą, valstybės tarnautojams ir darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, yra nustatyti skirtingi atsakomybės už VPIDĮ nuostatų pažeidimą taikymo senaties terminai, atitinkamai 3 metai ir 6 mėnesiai.

PRIORITETAS. Pateikti siūlymų dėl atitinkamų įstatymų tobulinimo, siekiant išspręsti nurodytas teisinio reguliavimo ir praktikos problemas.

¹ Lietuvių kalbos instituto skaitmeniniai Lietuvių kalbos ištekliai: Lietuvių kalbos žodynas. Prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt/?zodis=lobiuoti&id=18067900000>

**PRE
VEN
CIJA**

Rekomendacijos dėl tarnybinės etikos politikos formavimo

Ataskaitiniais metais Komisija parengė tris metodines rekomendacijas, kuriose apibendrina savo ir kitų kompetentingų Lietuvos ir užsienio organizacijų praktiką, taip pat iš pagrindų atnaujino ketvirtąsias.

Parengtos:

1. Rekomendacinės gairės savivaldybių tarybų nariams dėl galimų interesų konfliktų valdymo;
2. Metodinės rekomendacijos Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų Etikos komisijoms dėl savivaldybių merų ir savivaldybių tarybų narių elgesio atitikties Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodekso nuostatomis vertinimo;
3. Metodinės rekomendacijos teisėjams ir jų padėjėjams dėl interesų konfliktų valdymo;

Atnaujintos:

4. Rekomendacijas dėl Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo laikymosi kontrolės ir priežiūros.

SAVIVALDYBIŲ TARYBOMS

Valstybės politikams. Pirmąsias gaires – savivaldybių tarybų nariams dėl galimų interesų konfliktų valdymo – Komisija pradėjo rengti 2020 metų pabaigoje. Jose paaiškinamos interesų konflikto grėsmės šių valstybės politikų veikloje: sprendimai, susiję

su fiziniais asmenimis, viešosiomis paslaugomis, sandorių šalimis, esamomis ir buvusiomis darbovietėmis ir kt. Taip pat gairėse nagrinėjamos konkrečios situacijos, kai savivaldybės tarybos narys turi dalyvauti rengiant, svarstant ar priimant sprendimus, kurie susiję su juo pačiu, jam artimu asmeniu ar kitais privataus pobūdžio ryšiais, pateikiamos elgesio rekomendacijos bei aptariama aktuali teismų praktika dėl interesų konflikto.

Savivaldybių tarybų nariai savo veikloje kasdien sprendžia klausimus, būdingus konkrečiam regionui, kuriame gyvena, dirba, plėtoja verslą jie patys ar jiems artimi asmenys. Savivaldybių tarybos priima sprendimus dėl gatvių remonto, automobilių aikštelių įrengimo, elektros linijų ar vandentiekio tiesimo, įvairių viešųjų paslaugų teikimo, įstaigų reorganizavimo, savivaldybės

**PARENGTOS TRYS
DIDELĖS APIMTIES
METODINĖS
REKOMENDACIJOS,
VIENOS
ATNAUJINTOS IŠ
PAGRINDŲ**

biudžeto tvirtinimo ir kt. Šie sprendimai gali būti susiję ir su tarybos narių privačiais interesais. Taigi šios VTEK rekomendacijos užtikrina laiku teikiamą nuolatinę pagalbą savivaldybių tarybų nariams, siekiantiems išvengti interesų konfliktų rizikos einant pareigas.

Etikos komisijoms. Antrąsias – savivaldybių tarybų Etikos komisijoms skirtas Valstybės politikų elgesio atitikties VPEK nuostatoms vertinimo rekomendacijas Komisija parengė įvertinusi tokios metodinės pagalbos svarbą ir poreikį.

Vertinant bendrai savivaldybių tarybų Etikos komisijų priimtus sprendimus, dėl kurių skundus VTEK nagrinėjo 2021 metais, matyti, kad 75 % skundžiamų sprendimų (t. y. 30) Komisija panaikino kaip neteisėtus ir nepagrįstus. Nagrinėdama jai pateiktus skundus, Komisija atkreipė dėmesį, kad daugeliu atvejų tyrimai atlikti ir sprendimai priimti nesilaikant procedūrinių reikalavimų. Pavyzdžiui, tiriant savivaldybės tarybos nario elgesį nesuteikta galimybė jam susipažinti su tyrimo medžiaga, jis nebuvo pakviestas į savivaldybės tarybos Etikos komisijos posėdį, VPEK nustatytais terminais jam nebuvo pateiktas pranešimas, kuriame būtų išsamiai ir aiškiai apibrėžtas pradėto tyrimo dalykas (vertinamos aplinkybės). Be to, dažnai sprendimų turinys nebuvo pakankamas (pateiktas neišsamus, nevisapusis tyrimui reikšmingų duomenų įvertinimas, neatsakyta į esminius pareiškėjo skunde pateiktus klausimus ir pan.). Tokio pobūdžio trūkumai (procesiniai ir materialieji) buvo reikšmingi

pripažįstant, kad skundžiami sprendimai neatitinka administraciniam sprendimui keliamų reikalavimų, vadinasi, valstybės politiko veiksmų suderinamumo su VPEK nustatytais elgesio principų ir nuostatų reikalavimais klausimai buvo išspręsti neteisingai, dėl to atitinkamus Etikos komisijų sprendimus Komisija panaikino. Tikimasi, kad VTEK pateiktos rekomendacijos padės šias problemas spręsti.

TEISĖJAMS IR JŲ PADĖJĖJAMS

Trečiąsias metodines rekomendacijas – teisėjams ir jų padėjėjams dėl interesų konfliktų valdymo – VTEK parengė įgyvendindama Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2020–2022 metų Tarpinstitucinio veiklos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020-11-04 nutarimu Nr. 1232, 2.3.2 priemonę.

**PAGALBA –
VIETOS
SAVIVALDAI,
TEISMAMS IR
ORGANIZACIJŲ
VADOVAMS**

Komisija kreipėsi į Teisėjų etikos ir drausmės komisiją, Nacionalinę teismų administraciją ir Teisėjų padėjėjų asociaciją, prašydama informuoti apie tipines interesų konflikto rizikas jų darbe. Atsižvelgdama į pateiktą informaciją, VTEK sukūrė metodines interesų konfliktų valdymo rekomendacijas, skirtas teisėjams ir jų padėjėjams. Jas rengiant atsižvelgta į tai, kad VPIDĮ 11 straipsnio 7 dalyje nustatyta, jog Respublikos Prezidentui, Seimo ir Vyriausybės nariams, savivaldybių tarybų nariams, teisėjams, prokurorams, ikiteisminio tyrimo pareigūnams ir kitiems pareigūnams, kuriems viešųjų interesų viršenybės užtikrinimo būdai nustatomi jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose, šio straipsnio nuostatos taikomos tiek, kiek jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nenustatyti viešųjų interesų viršenybės užtikrinimo būdai. Taigi šios metodinės rekomendacijos visos apimties būtų taikomos tik teisėjų padėjėjams (valstybės tarnautojams), o teisėjams – tik privačių interesų deklaravimo kontekste.

Pabrėžtina, kad Komisijai nesuteikti įgaliojimai vertinti ir teikti rekomendacijų teisėjams dėl jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatyto viešųjų interesų viršenybės užtikrinimo, nes yra specialios teisėjų nušalinimo ir nusišalinimo teisės normos.

Derinant šias rekomendacijas su Teisėjų etikos ir drausmės komisija bei Nacionaline teismų administracija, Komisijai buvo išsakyti pageidavimai rekomendacijose apimti ir teisėjų nešališkumo užtikrinimą jiems vykdant

teisingumą konstituciniame, civiliniame, baudžiamajame ir administraciniame procesuose, nors tai nėra VTEK kompetencija. Šiam tikslui Komisija tęsia konsultacijas su Nacionaline teismų administracija ir 2022 metais, siekdama suformuoti bendrą, abiem pusėms priimtina poziciją.

INSTITUCIJŲ IR ĮSTAIGŲ VADOVAMS

Ketvirtosios, iš pagrindų atnaujintos rekomendacijos dėl VPIDĮ laikymosi kontrolės ir priežiūros skirtos institucijų ir įstaigų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims, taip pat perkančiųjų subjektų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims. Pagal VPIDĮ 22 straipsnio 1 dalį, jie laikytini savarankiškais šio įstatymo laikymosi kontrolės ir priežiūros subjektais, o Komisija neturi įgaliojimų vertinti kitų institucijų ar įstaigų priimtų sprendimų atlikus tyrimus dėl VPIDĮ nuostatų pažeidimo, teisėtumo ir pagrįstumo. VTEK tikslas – suteikti pagalbą, kad deklaruojančių asmenų veiklos skaidrumo ir priimamų sprendimų

**KOMISIJA
REKOMENDUOJA
SKIRTI DAUGIAU
DĖMESIO
PAŽEIDIMŲ
PREVENCIJAI
ORGANIZACIJOSE**

nešališkumo principai būtų veiksmingai įgyvendinti objektyviai užtikrinus šiame teisės akte nustatytą pareigų vykdymo kontrolę ir priežiūrą. Pastaroji, pabrėžtina, neturėtų apsiriboti vien tyrimų dėl galbūt padarytų pažeidimų atlikimu ir nuobaudų skyrimu, bet apimti ir procedūras, skirtas galimų pažeidimų prevencijai.

Privačių interesų deklaravimas

PINREG

Nuo 2021-01-04 pradėjo veikti Privačių interesų registras (PINREG), sukurtas ES struktūrinių fondų lėšomis. Jam pradėjus veikti deklaravimas tapo paprastesnis, o interesų derinimo kontrolė – patogesnė.

Privačių interesų deklaravimas yra viena veiksmingiausių interesų konfliktų valstybinėje tarnyboje prevencijos priemonių: deklaruodamas privačius interesus, žmogus parodo, kad yra atsakingas, laikosi taisyklių, veikia skaidriai, kartu reprezentuoja ir skaidrią instituciją, didina visuomenės pasitikėjimą visu viešuoju sektoriumi. Vos prieš kelerius metus deklaruoti privačius interesus išties ilgai trukdavo, deklaracijos formos būdavo ilgos, painios, dažnam deklarantui kildavo įvairių klausimų, ką ir kaip daryti, kad deklaracija būtų užpildyta teisingai. Nuo ataskaitinių metų sausio minėtas procesas tapo nepalyginti lengvesnis ir greitesnis, trunkantis vos kelias minutes. PINREG daugeliu atveju siunčia asmenims pranešimus

apie poreikį pateikti, papildyti ar patikslinti deklaraciją.

Kad PINREG atsirastų, reikėjo nuolatinio glaudaus bendradarbiavimo su partneriais iš Registrų centro, SODROS, valstybės tarnautojų, vidaus reikalų pareigūnų, sveikatos priežiūros ir informacijos specialistų praktikos licencijų bei kitų registrų.

PINREG skirtas ne tik deklaruojantiems, bet ir visuomenei, kuri gali patogiai atlikti aktualių privačių interesų deklaracijų paiešką, taip pat įstaigos vadovams ar jo įgaliotiems atstovams, kurie PINREG gali susidaryti įstaigos struktūrą, deklaruojančių darbuotojų sąrašą, patogiai analizuoti jų privačių interesų deklaracijų duomenis, užtikrinti kontrolę.

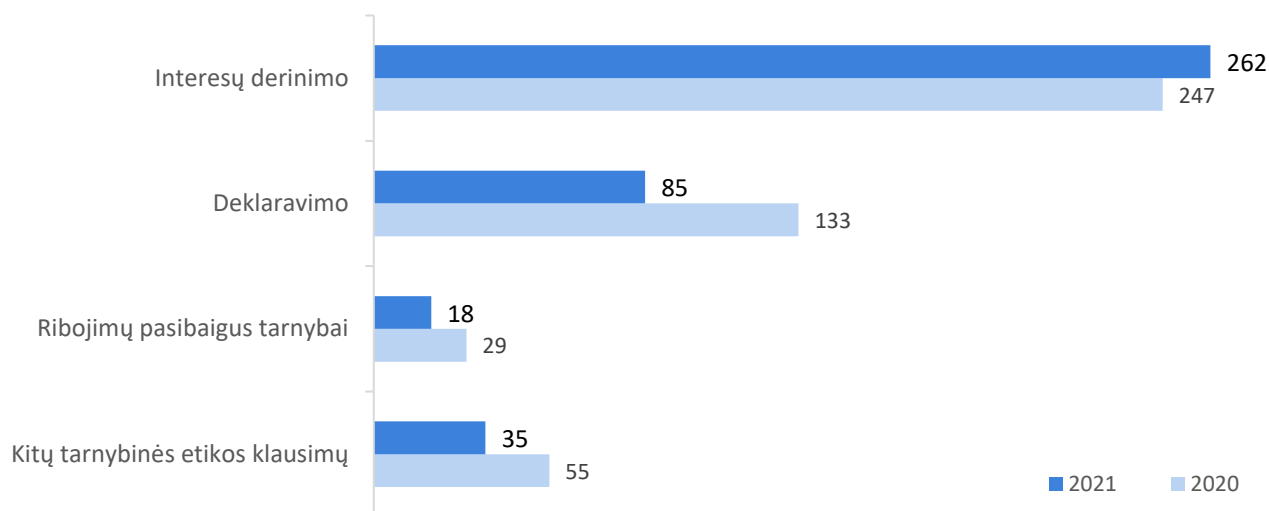
DEKLARACIJŲ NEVIEŠINIMAS

Deklaruojančiųjų statuso netekę asmenys gali pateikti Komisijai prašymą nutraukti jų privačių interesų deklaracijos duomenų viešinimą. Gavusi tokį prašymą ir patikrinusi nurodytos informacijos pagrįstumą, VTEK iškart nutraukia viešą deklaracijos duomenų skelbimą.

Ataskaitiniais metais į VTEK kreipėsi ir patys asmenys, nustoję eiti atitinkamas pareigas, ir institucijos ar įstaigos dėl savo buvusių darbuotojų. Komisija išnagrinėjo 1 023 tokius prašymus.

PINREG sistema leido šį procesą supaprastinti ir pagreitinti: anksčiau duomenų tikrinimas ir deklaracijos duomenų viešinimo sustabdymas

Prašyta nuomonių dėl:

kartais užtrukdavo net porą savaitių, nes reikėdavo gauti duomenis patvirtinančios informacijos iš kitų institucijų, o šiuo metu tai trunka vos 10 minučių. Sutrumpėjęs laikas rodo gerą grįžtamąjį ryšį ir VTEK atsakomybę asmens duomenų subjektams, kurių asmens duomenis ji valdo.

Metodinė pagalba

Ataskaitiniais metais Komisija teikė individualaus pobūdžio nuomones fiziniams ir juridiniams asmenims. VTEK gavo 404 paklausimus su prašymais pateikti nuomonę įvairiais VPIDĮ klausimais.

Dažniausiai teirautasi:

- dėl galimų interesų konfliktų situacijų ir kaip išvengti tokios rizikos;
- dėl apribojimų dirbti bei atstovavimo ribojimų („atvėsimo“ laikotarpio);
- vadovų kompetencijos sprendžiant kylančias interesų konflikto situacijas;
- dėl dovanų ar paslaugų priėmimo.

PAKLAUSIMAI

Iš gautų paklausimų matyti, kad pakankamai kompetencijos VPIDĮ vykdymo kontrolės ir priežiūros srityje turintys institucijų atstovai prašydavo nuomonės dėl gana sudėtingų šio įstatymo nuostatų taikymo. Dažniausiai nuomonės dėl bendrųjų VPIDĮ nuostatų ar dėl dažnai pasikartojančių interesų konflikto situacijų teiraudavosi institucijos, kuriose už VPIDĮ kontrolę atsakingų asmenų kompetencija šioje srityje nepakankama. Ši tendencija rodo būtinybę Komisijai 2022 metais daugiau dėmesio skirti darbuotojų, institucijose atsakingų už VPIDĮ kontrolę ir priežiūrą, kompetencijos didinimui.

2021 metų pradžioje pradėjus veikti PINREG, labai padaugėjo paklausimų dėl privačių interesų deklaravimo, deklaracijos pildymo ir PINREG įrankių naudojimo. Tokių konsultacijų el. paštu suteikta 1 467.

E. KONSULTACIJOS

Prieš pradėdant veikti PINREG, Komisija nustatė terminą, iki kurio visi deklaruojantieji privalėjo iš naujo pateikti privačių interesų deklaraciją per naują sistemą. Asmenys taip pat pradėjo gauti PINREG siunčiamus automatinius pranešimus apie būtinybę pateikti ar naujais duomenimis patikslinti privačių interesų deklaracijas. Šios aplinkybės lėmė, jog ataskaitinių metų pradžioje – taigi ir PINREG veiklos pradžioje – konsultacijų telefonu skaičius buvo maždaug penkis kartus didesnis. Reaguodama į tai, Komisija visą pusmetį – nuo sausio iki birželio – kartą per savaitę organizavo atviras e. konsultacijas dėl privačių interesų deklaravimo bei deklaracijos pildymo PINREG sistemoje: visi norintys galėjo prisijungti prie virtualaus pokalbių kambario ir tiesiogiai pasikonsultuoti rūpimais klausimais. Šiose e. konsultacijose dažniausiai dalyvaudavo už VPIDĮ vykdymo priežiūrą ir kontrolę atsakingi asmenys, kurie po to savo žiniomis dalijosi institucijų ar įstaigų viduje. Iš viso e. konsultacijose dalyvavo 193 asmenys.

Švietimas

VAIZDINĖ EDUKACIJA

Ataskaitiniais metais VTEK išbandė iki tol savo veikloje neįprastą edukacijos formą – sukūrė ir Tarptautinės antikorupcijos dienos proga visuomenei pristatė šešias aktorių suvaidintas situacijas „Vengiu interesų konflikto“.

Jose Komisija pavaizdavo dažniausiai pasitaikančias tarnybinės etikos problemas ir

galimus jų sprendimų būdus: siužetai atskleidžia, ar galima priimti dovaną, kokią riziką kelia svainystė, ar galima savo vadovaujamoje įstaigoje įdarbinti artimuosius, kaip reikėtų tinkamai „atvėsti“ nustojus eiti pareigas valstybinėje tarnyboje ir kitas rizikas.

VTEK duomenimis, apie 80 proc. jos pateikiamų rekomendacijų ir atliekamų tyrimų vienaip ar kitaip yra susiję su interesų konfliktu.

Šiais vaizdo siužetais VTEK siekė priminti valstybės politikams, teisėjams, pareigūnams, tarnautojams, medikams ir kitiems viešojo sektoriaus atstovams, kad interesų konfliktas darbinėje veikloje gali kilti dėl keleto priežasčių: artimų asmenų, turimų bendrovės akcijų, einamų pareigų kitoje įstaigoje, bendraturčių, skolintojų ar kitais sandoriais susijusių asmenų. Suvaidintas tipines interesų konflikto situacijas galima pamatyti VTEK socialinio tinklo „YouTube“ kanale.

NUOTOLINIAI SEMINARAI IR MOKYMAI

Komisija nuolat vykdo jai VTEKĮ nustatytas funkcijas – konsultuoti VPIDĮ įgyvendinimo klausimais, organizuoti ir vykdyti švietimą viešųjų ir privačių interesų derinimo bei tarnybinės etikos temomis. Atlikdama šias funkcijas 2021 metais Komisija organizavo mokymų bei konsultacijų šiais klausimais arba prisidėjo juos rengiant kitų institucijų iniciatyva.

Dauguma minėtųjų susitikimų vyko nuotoliniu būdu, naudojantis vaizdo konferencijų programomis. Vedant šiuos mokymus bei susitikimus orientuotasi į VPIDĮ subjektų ratą ir jiems taikomas šio įstatymo nuostatas.

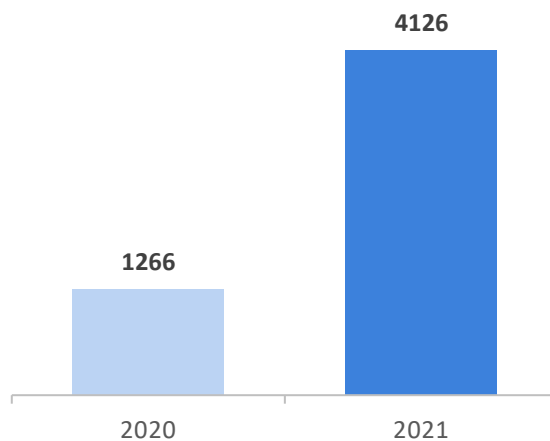
VPIDĮ nustatytos dvi subjektų kategorijos: pirmoji – valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys, kuriems VPIDĮ taikomas visos apimties; antroji – kiti asmenys, kuriems taikomi privačių interesų deklaravimo, nusišalinimo įpareigojimai bei dovanų ar paslaugų priėmimo ribojimai.

Mokymų metu VTEK išsamiai aiškino privačių interesų deklaravimo nuostatas, interesų konfliktų sampratą, aptardavo privačius interesus, kurie dažniausiai lemia interesų konfliktus, ir interesų konfliktų valdymo būdus. Daug dėmesio skirta atstovavimo ir dovanų priėmimo ribojimams bei pasibaigus tarnybai taikomiems ribojimams, taip pat institucijų ir įstaigų vadovų arba jų įgaliotų asmenų pareigai užtikrinti tinkamą VPIDĮ nuostatų kontrolę ir priežiūrą.

Deklaruojančiųjų sąrašai. Vykdydama švietimo funkciją, VTEK daug dėmesio skyrė viešojo sektoriaus subjektų vadovams nustatytai teisei – suderinus su VTEK į deklaruojančių asmenų sąrašą įtraukti pareigybes, kurioms priskirtos funkcijos susijusios su valstybės ar savivaldybių biudžetų ir valstybės pinigų fondų lėšų valdymu, valstybės ir savivaldybių turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, administracinių sprendimų rengimu bei priėmimu ar viešųjų paslaugų teikimu.

Ataskaitiniais metais VTEK organizavo mokymus ministerijų ir joms pavaldžių institucijų, įstaigų ir įmonių atstovams, savivaldybių įstaigoms, vietos veiklos grupėms, audito bei kontrolės institucijoms, švietimo įstaigoms ir kt. Šiuose mokymuose dalyvavo 4 126 asmenys. Palyginti su 2020 metais, mokomų asmenų buvo 3 kartus daugiau.

Dėl VPIDĮ taikymo mokyta asmenų

Tarnybinės etikos patarėjų mentorystė.

Atlikus 2019-2021 m. organizuotų mokymų bei konsultacijų analizę, paaiškėjo, kad kasmet į Komisiją kreipiasi tos pačios institucijos ir įstaigos arba jų įgalioti asmenys, prašydami mokyti jų darbuotojus. Už VPIDĮ kontrolę organizacijose atsakingi asmenys, turintys pakankamai kompetencijos šioje srityje, patys organizuoja mokymus savo institucijos ar įstaigos darbuotojams pagal pastarųjų veiklos sritis. VTEK vertinimu, tokie mokymai daug naudingesni juose dalyvaujantiems asmenims, nes atsakingas asmuo gerai išmano institucijos ar įstaigos veiklos specifiką bei procesus, žino darbuotojų privačius interesus ir gali geriau įvertinti interesų konflikto rizikas bei pateikti jų valdymo priemonių.

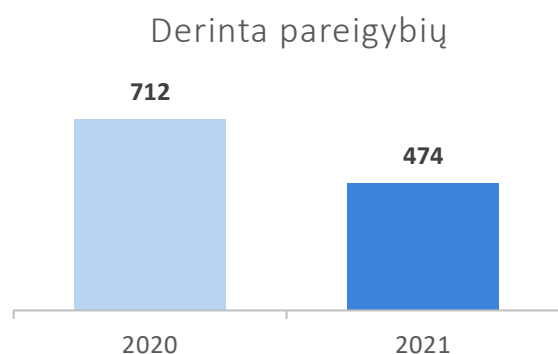
Komisija 2020-2021 m. yra patvirtinusi įvairių metodinių rekomendacijų: dėl interesų konfliktų, dėl dovanų ir paslaugų priėmimo ribojimų, dėl apribojimų dirbti bei atstovavimo apribojimų, dėl VPIDĮ laikymosi kontrolės ir priežiūros. Šios rekomendacijos yra skelbiamos viešai VTEK interneto svetainėje, todėl asmenys, atsakingi už VPIDĮ priežiūrą ir kontrolę, turi galimybę institucijos ar įstaigos viduje parengti medžiagos deklaruojančių asmenų mokymams.

Atsižvelgdama į tai, 2022 m. VTEK nusprendė orientuotis į mentorystės veiklą, daugiau dėmesio skirti asmenims, institucijose ir įstaigose atsakingiems už VPIDĮ priežiūrą ir kontrolę. Tokiu būdu VTEK padės efektyviau spręsti praktinius konkrečiose institucijose ar įstaigose kylančius interesų derinimo klausimus.

Pareigybių derinimas

VPIDĮ nuostatos dėl privačių interesų deklaravimo, nusišalinimo bei dovanų ir paslaugų priėmimo ribojimai yra taikomi ir tiems viešojo sektoriaus subjektų darbuotojams, kurių pareigų sąrašą tvirtina institucijos ar įstaigos vadovas, suderinęs su VTEK. Į šį sąrašą gali būti įtraukiamos pareigos, kurioms priskirtos funkcijos yra susijusios su valstybės ar savivaldybių biudžetų ir valstybės pinigų fondų lėšų valdymu, valstybės ir savivaldybių turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, administracinių sprendimų rengimu bei priėmimu ar viešųjų paslaugų teikimu.

Vadovaudamasi šia VPIDĮ nuostata, ataskaitiniais metais Komisija gavo ir išnagrinėjo 474 pareigybių, kurias institucijų ir įstaigų vadovai siekė įtraukti į deklaruojančių asmenų sąrašą. Palyginti su 2020 m., derinamų pareigybių skaičius sumažėjo beveik 34 %. VTEK nuomone, tai gali būti didesnės vadovų ir jų įgaliotų asmenų kompetencijos požymis. Įtraukiamų pareigybių funkcijos dažniausiai yra susijusios su kontrole bei priežiūra, teisės aktų rengimu, finansų ir turto valdymu. Taigi

įstaigų ir institucijų vadovai supranta galimas interesų konfliktų rizikas, atsakingiau vertina ne tik interesų konfliktų prevenciją, bet ir pareigybių įtraukimo į sąrašą tikslumą. Kartu didėja viešojo sektoriaus veiklos nešališkumas, skatinantis pasitikėjimą įstaigomis ir institucijomis.

Peržiūrėjusi derinti pateiktas pareigybes, ataskaitiniais metais Komisija nepritarė vos kelių jų įtraukimui į deklaruojančiųjų sąrašą. Šiais atvejais Komisijai nepakako duomenų, ar pareigybės iš tiesų susijusios su bent viena VPIDĮ 4 straipsnio 3 dalies 11 punkte nurodyta sritimi.

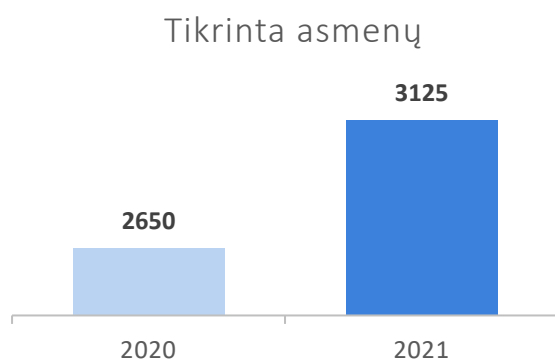
Asmenų patikros

Vadovaudamasi KPĮ nuostatomis, VTEK atsakingoms institucijoms teikia savo turimą informaciją apie pareigas valstybinėje tarnyboje siekiančių eiti asmenų padarytus VPIDĮ ir LVĮ nuostatų pažeidimus.

Per 2021 metus VTEK teikė informaciją Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai, Valstybės sienos apsaugos tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų

ministerijos, Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos departamentui ir Kalėjų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos dėl 3 125 asmenų.

VTEK patikrino beveik 15 % daugiau asmenų. Šioje srityje VTEK veiklos efektyvumas taip pat padidėjo pradėjus veikti PINREG – vieno asmens patikra užtrunka vos 10 minučių, o ankstesniais metais prirėkdavo maždaug valandos.

LO

BIZ

MAS

Ataskaitiniais metais įsigaliojo naujos redakcijos Lobistinės veiklos įstatymas bei Teisėkūros pagrindų įstatymo pakeitimai, lėmę naujoves lobistinės veiklos ir įtakos teisėkūrai srityse.

Įtakdariai teisėkūrai

Viena iš šių naujovių – atsiradęs įtakdario teisėkūrai statusas. Jį ataskaitiniais metais Komisija suteikė 43 juridiniams asmenims.

Įtakdariai teisėkūrai gali įtikinėti asmenis, teikdami siūlymus dėl teisės aktų, bet nėra laikomi lobistais pagal LVĮ. Siekdamas skaidrumo, šį statusą gali savanoriškai įgyti viešosios naudos nevyriausybinės organizacijos.

Įtakdariai turi pareigą teikti metinę skaidrių teisėkūros procesų deklaraciją, kurioje nurodoma daryta įtaka teisėkūrai. Deklaracijos už ataskaitinius metus turi būti pateiktos iki 2022-02-01 per sistemą SKAIDRIS. Vadovaudamasi TPĮ, Komisija pratęsė šių deklaracijų pateikimo terminą iki 2022-03-02, nes ne visi įtakdariai teisėkūrai deklaracijas pateikė laiku. Nedeklaruojantį asmenį Komisija gali pašalinti iš sąrašo. Įtakdarių teisėkūrai deklaracijos yra viešos.

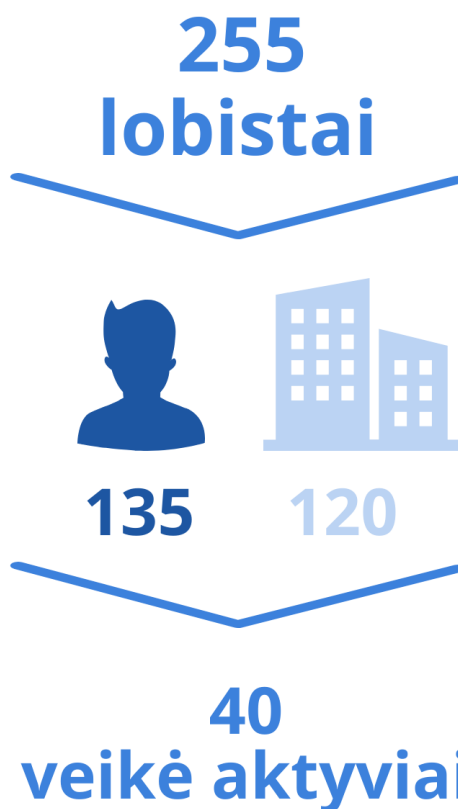
Būdami įtakdariais teisėkūrai, asmenys gali daug greičiau nei kiti gauti informaciją iš institucijų apie rengiamus teisės aktų projektus, gauti nuolatinius leidimus patekti į įstaigų patalpas, teikti siūlymus ir paaiškinimus dėl teisės aktų projektų,

dalyvauti juos rengiant ir patys tokius projektus rengti.

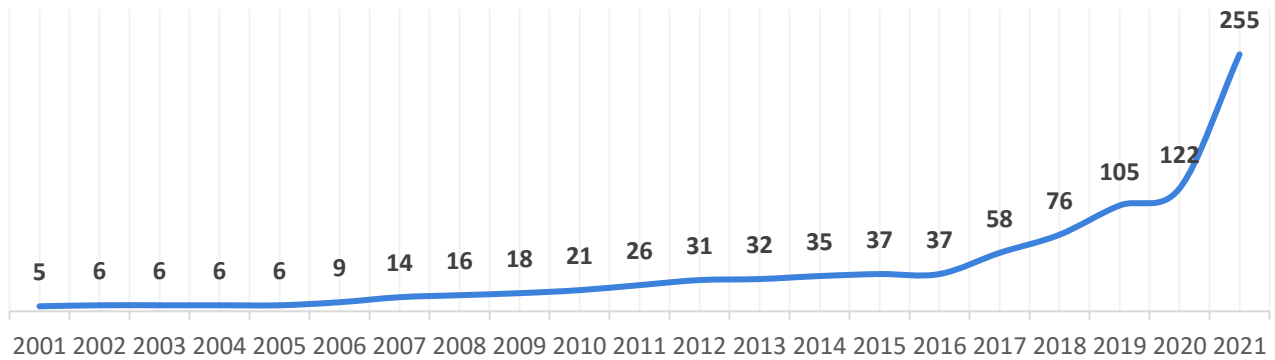
Registruoti lobistai

Ataskaitiniais metais intensyviai didėjo registruotų lobistų skaičius: į sąrašą buvo įrašyti 133, taigi bendras lobistų skaičius pasiekė 255. Iš pastarųjų – 120 juridinių ir 135 fiziniai asmenys. Tai lėmė ataskaitiniais metais įsigaliojusios LVĮ naujovės, pavyzdžiui, teisę tapti lobistais įgijo juridiniai asmenys.

LVĮ nuostatų kontekste svarbu, kad vykdoma konkreti lobistinė veikla būtų atskleista visuomenei. LVĮ 6 straipsnyje nustatyta, kad jei lobistinę veiklą vykdo į lobistų sąrašą

Lobistų skaičiaus didėjimas

neįrašytas asmuo, jo veikla laikytina neteisėta. Vykdomą lobistinę veiklą būtina deklaruoti per 7 dienas sistemoje SKAIDRIS.

Ataskaitiniais metais per sistemą SKAIDRIS lobistai pateikė 860 deklaracijų. Aktyviausiai veiklą vykdė 40 registruotų lobistų. Jie veikė tabako ir alkoholio kontrolės, azartinių lošimų ir loterijų, energetikos, transporto ir susisiekimo, sveikatos apsaugos, aplinkosaugos, ekonomikos ir inovacijų, kaimo reikalų ir žemės ūkio srityse. Dėl teisės aktų tobulinimo lobistai dažniausiai kreipėsi į Seimo narius bei Aplinkos, Energetikos Ekonomikos ir inovacijų, Sveikatos apsaugos ir Žemės ūkio ministerijų atstovus.

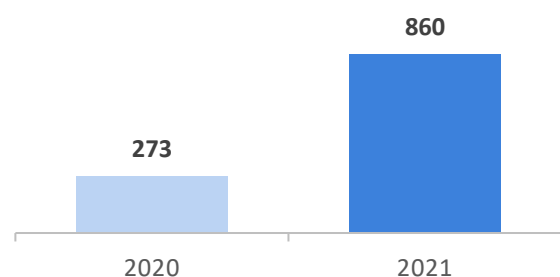
Registruotas lobistas turi teisę aiškinti visuomenei, įtikinėti asmenis, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, kad yra tikslinga priimti tam tikrą teisės aktą arba jo nepriimti, taip pat susitaręs su asmeniu, kuriam lobistine veikla siekiama daryti įtaką, dalyvauti rengiamuose susitikimuose, posėdžiuose, pasitarimuose dėl teisės akto projekto, siekdamas vykdyti lobistinę veiklą, gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų leidimus patekti į jų patalpas, iš

valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų gauti teisės aktų projektų kopijas ir kitą informaciją, jeigu tai neprieštaruja Lietuvos Respublikos įstatymams ir jeigu lobisto prašoma informacija nėra viešai paskelbta internete ar visuomenės informavimo priemonėse.

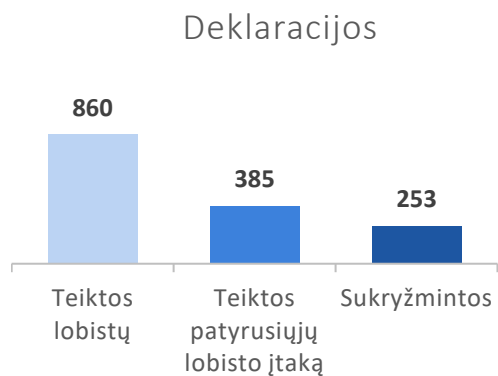
KRYŽMINIS DEKLARAVIMAS

2021 m. LVĮ įteisintas kryžminis deklaravimas. Taigi atsiskaityti visuomenei turi ne tik lobistai, bet ir jų įtikinėjami asmenys. Tai leidžia Komisijai sekti lobistinės veiklos procesus, lyginti deklaracijas ir užkirsti kelią pažeidimams. Ataskaitiniais metais sistemoje SKAIDRIS buvo „sukryžmintos“ 253 deklaracijos, kurias teikė lobistai ir jų įtaką patyrę asmenys.

Lobistų pateiktos deklaracijos

Ne visos lobistų pateiktos deklaracijos buvo „sukryžmintos“ dėl dviejų priežasčių: pirma, ne visais atvejais lobistų deklaruota veikla buvo lobistinė veikla, antra, neretai lobistai siuntė paklausimus ne konkrečiam asmeniui, o įstaigai.

Teiktos rekomendacijos

Ataskaitiniais metais VTEK nuolat konsultavo lobistinės veiklos klausimais. Vien raštu asmenims buvo pateiktos 98 rekomendacijos.

Atnaujintos gairės. Atsižvelgdama į gautus asmenų, siekiančių tapti lobistais ir įtakdariais, lobistų, asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, paklausimus Komisija ataskaitiniais metais atnaujino Rekomendacines gaires dėl lobistinės veiklos ir įtakos teisėkūrai. Naujoje gairių redakcijoje VTEK aptarė aktualiausias šios srities temas.

Nuo 2021-01-01 įsigaliojus naujai LVĮ redakcijai ir TPĮ pakeitimams, į Komisiją kreiptasi įvairiais su naujuoju reglamentavimu susijusiais klausimais. Pavyzdžiui, dažnai prašyta pateikti nuomonę, kada, siekiant

dalyvauti teisėkūros procesuose, reikėtų registruotis lobistu, o kada – įtakdariu teisėkūrai ir kaip šią veiklą deklaruoti. Taip pat Komisija teikė nuomonę dėl LVĮ nuostatų, reglamentuojančių, kas neturi teisės būti lobistais.

Naujai lobistais įsiregistravę asmenys, siekdami tinkamai deklaruoti vykdytą lobistinę veiklą, ne kartą teiravosi, ar reikia deklaruoti prašymus susitikti, bendrojo pobūdžio problemas, pozicijas, nuomonių aptarimus susitikimuose ar elektroninėmis ryšio priemonėmis, prašymus pateikti informaciją (be konkrečių siūlymų dėl teisės akto ar jo projekto rengimo ir (ar) keitimo, be siūlymų priimti ar nepriimti teisės aktą aptarimo).

Taip pat teirautasi dėl registracijos proceso siekiant lobistu tapti juridiniam asmeniui, kai pradėjus veikti sistemai SKAIDRIS registracija persikėlė į elektroninę erdvę.

**DAUGIAUSIA
KONSULTACIJŲ –
DĖL PATIRTOS
LOBISTINĖS ĮTAKOS
DEKLARAVIMO**

Lobistinės veiklos identifikavimas. Komisija dažnai teikė metodinę pagalbą asmenims, siekusiems atpažinti lobistinę veiklą ir atskirti ją nuo to, kas lobizmu nelaikytina pagal LVĮ nustatytas išimtis. Tai itin aktualu atsiradus dviejų lygių kryžminiam deklaratavimui ir pareigai asmenims deklaruoti patirtą lobistinę įtaką.

Dauguma 2021 m. Komisijos teiktų rekomendacijų buvo susijusios su Seimo narių, Vyriausybės narių, ministerijų politinio pasitikėjimo komandų pareiga deklaruoti patirtą lobistinę įtaką. Komisija šiais atvejais rekomendavo: įsivertinti, ar lobisto veiksmai atitinka lobistinės veiklos sampratą, ar jie vykdyti konkretaus asmens atžvilgiu, ar lobistui pateikus teisėkūros iniciatyvą asmuo užregistravo pateiktą teisės akto projektą dokumentų valdymo sistemoje ir (arba) parengė arba pavedė atsakingam asmeniui parengti atsakymą lobistui ir (ar) teisės akto projektą pagal lobisto pateiktus pasiūlymus, ir (ar) atsakė lobistui elektroniniu paštu, ir (ar) kalbėjo su lobistu telefonu, ir (ar) su juo susitiko ir aptarė siūlomus teisinio reguliavimo pakeitimus.

Kiti paklausimai buvo susiję su valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų ir kitų asmenų, dalyvaujančių rengiant, svarstant ir priimant teisės aktus, pareiga deklaruoti jų atžvilgiu vykdytą lobistinę veiklą įstaigos, kurioje jie eina pareigas, vadovo nustatyta tvarka. Komisija teikė rekomendacijas dėl patirtos lobistinės įtakos deklaratavimo tvarkos aprašų rengimo viešojo sektoriaus institucijose.

Švietimas

Ataskaitiniais metais Komisija tęsė mokymus lobistinės veiklos reguliavimo tema ir privačiam (registruotiems bei potencialiems lobistams), ir viešajam sektoriams. Juose dalyvavo beveik 2 000 asmenų.

Mokymų tikslas – supažindinti valstybinėje tarnyboje dirbančius asmenis su teisėta ir neteisėta lobistine veikla, lobistų dalyvavimu teisėkūros procese, galimu valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų bendravimu ir bendradarbiavimu su lobistais.

TIKSLINĖ GRUPĖ – SAVIVALDYBIŲ ATSTOVAI

Ataskaitinių metų pradžioje VTEK aktyviai bendradarbiavo su Seimo Antikorupcijos komisija rengiant nuotolinius mokymus lobistinės veiklos klausimais Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio regiono savivaldybių tarybų Antikorupcijų ir Etikos komisijų atstovams. Jų metu su dalyviais

**SVARBU
UŽTIKRINTI NE TIK
SKAIDRUMĄ, BET IR
LOBISTŲ TEISĘ
VEIKTI**

pasidalyta aktualia informacija apie reglamentavimą bei praktiniais patarimais, klausytojai supažindinti su sistemos SKAIDRIS teikiamomis galimybėmis, atsakyta į rūpėjusius klausimus.

Mokymų metu VTEK akcentavo, kad turi būti užtikrintas ne tik lobistinės veiklos skaidrumas, bet ir lobisto teisė vykdyti lobistinę veiklą: viešojo sektoriaus atstovams patariama nevengti susitikimų su lobistais, bet visada išsiaiškinti, kieno interesams lobistas atstovauja, ir įsivertinti, ar susitikimas nekelia interesų konflikto. Taip pat svarbu, kad griežtai draudžiama iš lobisto priimti dovanas ar kitokį atlygį, o lobistams – teikti.

TIKSLINĖ GRUPĖ – VISI VALSTYBINĖJE TARNYBOJE DIRBANTYS ASMENYS

Viešojo sektoriaus atstovams ataskaitiniais metais VTEK taip pat parengė šviečiamąją elektroninę skrajutę „5 žingsniai skaidraus lobizmo link“. Joje glausta ir patrauklia forma primenama, kaip užtikrinti lobistų teisę siūlyti teisėkūros pokyčius ir kokios yra teigiamos šios veiklos pusės, išvardijamos svarbiausios priemonės ir elgesio modeliai, leidžiantys užtikrinti sklandžią bei skaidrią lobistų ir viešojo sektoriaus komunikaciją. Skrajutė buvo išplatinta viešojo sektoriaus organizacijoms ir tebėra viešai skelbiama Komisijos interneto svetainėje. Šią skrajutę patogų parsiųsti ir naudoti kaip tikslinę atmintinę.

TIKSLINĖ GRUPĖ – LOBISTAI

VTEK ataskaitiniais metais surengė nuotolinę diskusiją „Skaidraus lobizmo link“, kurios

**Vyriausioji
tarnybinės etikos
komisija**

5 žingsniai skaidraus lobizmo link viešajam sektoriui

- 1 Nevenk lobistų.** „Tas, kuris žino tik savuosius argumentus, žino mažai“. – yra sakęs dar Džonas Stiuartas Milis. Lobistai gali pateikti netikėtų pasiūlymų, kaip patobulinti vieną ar kitą šalies gyvenimo sritį, suteikti ekspertinės informacijos, perteikti įvairių visuomenės grupių požiūrį į šalyje vykstančius procesus, o lobistinė veikla Lietuvoje legali jau 20 metų, todėl išklausti lobistų pasiūlymus yra ne tik teisėta, bet ir naudinga.
- 2 Įvertink, ar tai lobizmas.** Jei asmuo, neįvardydamas konkrečių sąlygų keisti teisės aktą, išdėsto problemas bendrais bruožais, siūlo pasikalbėti ar padiskutuoti bendromis temomis arba pristato mokslinius tyrimus – tai ne lobistinė veikla. Jei asmuo pateikia konkrečius siūlymus (žodžiu, raštu ar elektroninėmis priemonėmis) dėl konkretaus teisės akto – tik tokia veikla yra lobistinė.
- 3 Patikrink, ar lobistas įregistruotas.** Konkrečius pasiūlymus dėl konkretaus teisės akto gali teikti tik oficialiame lobistų sąrašė esantis asmuo (tikrinant sistemoje SKAIDRIS*, adresu vtek.lt). Priešingu atveju būtinai apie tai pranešk Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai: vtek@vtek.lt
- 4 Deklaruok, jei tai lobizmas.** Gautus konkrečius pasiūlymus dėl kiekvieno konkretaus teisės akto privalai deklaruoti per 7 dienas. Valstybės politikai, viceministrai, Vyriausybės ir ministerijų kancleriai, savivaldybių administracijų direktoriai ir jų pavaduotojai bei parlamentinių politinių partijų vadovai tai daro per SKAIDRIS; valstybės pareigūnai, kiti valstybės tarnautojai ir asmenys, dalyvaujantys rengiant, svarstant, priimant teisės aktų projektus, deklaruoja vadovo nustatyta tvarka vadovui ar jo įgaliotam atstovui.
- 5 Primink kolegoms.** Kad lobistinė veikla prisideda prie demokratijos stiprinimo ir paragink juos žengti šiuos 5 žingsnius skaidraus lobizmo link.

*SKAIDRIS – Skaidrių teisėkūros procesų informacinė sistema
Adresas internete – vtek.lt

tikslas buvo aptarti lobistams kylančias problemas, rūpimus klausimus ir atsižvelgiant į tai suteikti reikiamos pagalbos bei konsultacijų lobistinės veiklos klausimais. Diskusijoje dalyvavo apie 40 asmenų – registruotų lobistų, asociacijų ir viešojo sektoriaus atstovų. Dalyviai išsakė mintis dėl galiojančio teisinio reguliavimo, dalijosi konkrečiais pavyzdžiais apie savo santykį su juo praktikoje, pateikė įžvalgų apie lobizmo sampratą ir problemas, kurių kyla kasdien. Šie informacijos mainai suteikė Komisijai galimybę objektyviai įvertinti lobizmo srityje vyraujančias tendencijas bei savo veiklos kryptį stiprinimo ir galimų pagalbos priemonių poreikį.

TIKSLINĖ GRUPĖ – POTENCIALŪS LOBISTAI

Ataskaitiniais metais VTEK Lobistinės veiklos priežiūros skyriaus atstovė dalyvavo Verslo skaidrumo forumo 2021, kurį organizavo

„Transparency International“ Lietuvos skyrius. Renginio tikslas – aptarti naujausius duomenis ir tyrimų rezultatus, siekiant geriau suprasti, ar verslas veikia skaidriai, ar kelias korupcijai užkertamas efektyviau ir kaip verslo skaidrumą skatina viešasis sektorius. Forume VTEK atstovė apžvelgė lobizmo srities aktualijas, supažindino dalyvius su svarbiausiais Komisijos vykdomos prevencijos bei priežiūros aspektais, aktualiais siekiantiesiems vykdyti lobistinę veiklą, pasidalijo rekomendacijomis, užtikrinančiomis skaidrią įtaką teisėkūrai. Dalyviai domėjosi lobizmo subtilybėmis ir verslo aktyvumu viešųjų sprendimų priėmimo procese.

TIKSLINĖ GRUPĖ – ĮTAKDARIAI TEISĖKŪRAI

Į diskusiją VTEK kvietė ir įtaką teisėkūrai darančius asmenis. Kitaip nei lobistai, kurie dažniausiai atstovauja užsakovų interesams, įtakdariai teisėkūrai siekia viešosios naudos. Norint tapti įtakdariu teisėkūrai, reikia dviejų dalykų: organizacija turi būti nevyriausybinė ir turėti viešosios naudos organizacijos statusą.

Diskusijos metu dalyviai aptarė įtakos teisėkūrai reglamentavimą ir jo praktinius aspektus, pasidalyta įžvalgomis apie įtakdarystės teisėkūrai veiklą. VTEK su dalyviais aptarė sistemos SKAIDRIS galimybes, supažindino su darytos įtakos teisėkūrai deklaracijos formos projektu, aptarė šios veiklos deklaravimo niuansus. Dalyviai pabrėžė, kad visuomenei svarbu žinoti, kas ir kam atstovaudamas daro įtaką sprendimams. Diskutuota, kokie veiksniai darant įtaką teisėkūrai leistų užtikrinti ne tik skaidrumą ir

atvirumą, bet ir kokybišką bendravimo tarp įvairių organizacijų kultūrą.

SKAIDRIS

Siekdama veiksmingesnės lobistinės veiklos priežiūros bei didesnio informacijos apie vykdomą lobistinę veiklą prieinamumo, 2021 m. Komisija modernizavo sistemą SKAIDRIS.

INTERAKTYVI VAIZDINĖ STATISTIKA

Sukurta techninių priemonių, sudarančių sąlygas didinti informuotumą ir skatinti asmenis, užsiimančius lobistine veikla ar įtaka teisėkūrai, veikti skaidriai. Taikant didelių duomenų kiekių valdymo ir patrauklaus pateikimo visuomenei instrumentus, apimančius statistiką, grafinį dizainą ir IT technologijas, statistiniai duomenys sistemos SKAIDRIS naudotojams pateikiami interaktyvių infografikų pavidalu, leidžiant juos filtruoti pagal pasirinktą laikotarpį: kelerių arba vienerių metų, ketvirčio, mėnesio, savaitės. Tikimasi, kad šių duomenų atvėrimas patrauklia forma paskatins visuomenės ir žiniasklaidos įsitraukimą į teisėkūros procesų skaidrumo procesus.

ATVIRIEJI DUOMENYS

Taip pat įgyvendinta naujovė, atverianti sistemos SKAIDRIS kaupiamus nuasmenintus duomenis pakartotiniam naudojimui. Sudarytus atvirų duomenų rinkinius galima laisvai parsisiųsti ir naudoti, pavyzdžiui, analizėms, mokslo tyrimų, švietimo ar kt. tikslams.

GREITOSIOS KONSULTACIJOS

Modernizuojant atnaujintas ir sistemos SKAIDRIS konsultavimo komponentas: sukurta galimybė realiu laiku atsakyti į suinteresuotų asmenų pateikiamus klausimus (angl. *live chat*).

DUOMENŲ RINKIMAS IŠ VALSTYBĖS IŠTEKLIŲ

Įdiegtos pažangios elektroninės paslaugos teikia galimybę paspartinti ir lobistų registracijos procesą: sistema SKAIDRIS automatizuotai gauna informaciją, ar lobistu siekiantis tapti asmuo įregistruotas Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registre. Vadovaujantis LVĮ, lobistu neturi teisės būti asmuo, kuris įstatymų nustatyta tvarka yra pripažintas kaltu dėl korupcinio pobūdžio nusikaltimo padarymo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą arba yra pripažintas kaltu dėl sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo padarymo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą, arba įstatymų nustatyta tvarka yra pripažintas kaltu dėl korupcinio pobūdžio baudžiamojo nusižengimo padarymo ir nuo apkaltinamojo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos nepraėjo treji metai, arba teismo sprendimu yra pripažintas padariusiu korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką, bet nuo baudžiamosios atsakomybės atleistas ir nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos nepraėjo šeši mėnesiai arba nepasibaigęs laidavimo terminas. Tokia duomenų bazių sąsaja suteikia Komisijai galimybę greičiau gauti reikiamą informaciją ir priimti sprendimą dėl asmens įrašymo arba neįrašymo į lobistų sąrašą.

Siekdama veiksmingesnės LVĮ įgyvendinimo priežiūros rengiant LVĮ normų pažeidimų prevencijos priemones, tiriant gautus pranešimus ir prašymus dėl asmenų veikos atitikties LVĮ nuostatoms, teikiant metodinę pagalbą lobistinės veiklos klausimais lobistams ir asmenims, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, bei institucijoms, Komisija sistemoje SKAIDRIS įdiegė technologijų, leidžiančių automatizuotu būdu gauti informaciją iš Seimo narių, Ministro Pirmininko, Vyriausybės narių bei viceministrų viešai skelbiamų darbotvarkių.

Modernizavus sistemą, VTEK taip pat sudarytos sąlygos analizuoti teisėkūros procesą, kai asmenys teikia siūlymus teisės aktų projektų pakeitimams Teisės aktų informacinėje sistemoje. Surinkta informacija pravers tikrinant, ar lobistinė veikla vykdoma teisėtai, analizuojant vykstančius lobizmo procesus, tikrinant skaidrių teisėkūros procesų deklaracijas, teikiant metodinę pagalbą ir rekomendacijas lobistams ir asmenims, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, bei institucijoms, kuriose dirba asmenys, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką.

SKAIDRIS – teisėkūra be paslapčių

PRIE

ŽIŪ

RA

VTEK kompetencija

Komisija prižiūri, kaip asmenys laikosi VPIDJ bei VPEK nuostatų, o esant akivaizdžių ir pagrįstų duomenų apie galimą šių teisės aktų nuostatų pažeidimą atlieka tyrimus dėl veikos atitikties VPIDJ ar VPEK nuostatoms. Esant galimam pastarųjų pažeidimui, Komisija įgaliota tirti tik parlamentinių politinių partijų pirmininkų ir jų pavaduotojų, kurie nėra Seimo ar savivaldybių tarybų nariai arba nėra Vyriausybės nariai, elgesį. 2021 metais pranešimų dėl galbūt šių asmenų pažeistų VPEK nuostatų Komisija negavo ir tyrimų neatliko.

Pastaruosius dvejus metus Komisija veikia ir kaip privaloma išankstinė ginčų nagrinėjimo ne teisme institucija. Šiuo atveju VTEK nagrinėja bylas pagal pareiškėjo arba asmens, dėl kurio veikos institucijoje ar įstaigoje yra atliktas tyrimas ir priimtas sprendimas, skundus, vertindama institucijos ar įstaigos priimto sprendimo dėl VPIDJ ir (ar) VPEK nuostatų pažeidimo ar nepažeidimo teisėtumą ir pagrįstumą.

Prieš dvejus metus įsigaliojo naujas teisinis reguliavimas, pakeitęs VTEK vykdomos viešųjų ir privačių interesų derinimo priežiūros uždavinius ir procedūras. Komisijai suteikta teisė vykdyti išankstinius veiksmus sprendžiant dėl tyrimo pradėjimo – surinkti papildomų dokumentų ir informacijos arba prašyti pareiškėją juos pateikti. Taip pat VTEK gali siųsti deklaruojantiems asmenims raginimus pateikti arba patikslinti, papildyti privačių interesų deklaraciją.

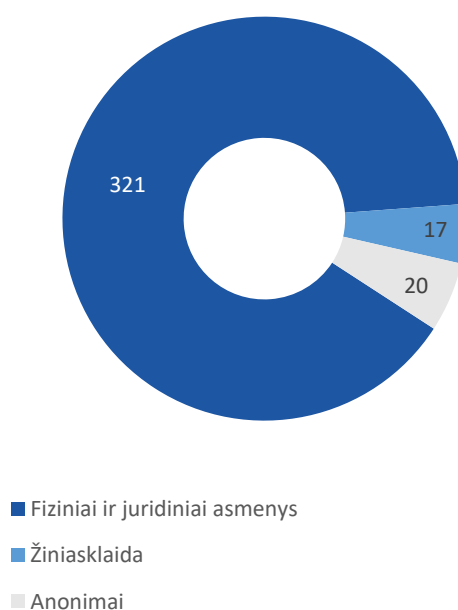
Šioje veiklos ataskaitos dalyje Komisija turi galimybę apžvelgti priežiūros pokyčius, išryškėjusius po teisinio reguliavimo pakeitimų, įvykusių prieš dvejus metus.

Nagrinėti pranešimai

Ataskaitiniais metais VTEK išnagrinėjo 358 asmenų pranešimus dėl 500 asmenų galimo VPIDJ nuostatų pažeidimo. Bendras asmenų, dėl kurių elgesio ataskaitiniais metais gauti pranešimai, skaičius, buvo panašus į 2020 metų – 563.

Daugiausia pranešimų ataskaitiniais metais, kaip ir anksčiau, VTEK pateikė fiziniai bei juridiniai asmenys – 321. Žiniasklaidos priemonių atstovai pateikė 17 pranešimų. Tai beveik dvigubai daugiau, nei buvo gauta 2020 metais (9 pranešimai). VTEK taip pat gavo ir išnagrinėjo 20 anoniminių pranešimų.

Pranešėjai

Nemažai anoniminių pareiškėjų pasinaudojo galimybe pranešti apie pažeidimą per PINREG, kuriame sudaryta galimybė pateikti pranešimą nenurodant pareiškėjo duomenų. VPIDĮ nustato, kad pareiškėjo kontaktinių duomenų nenurodymas nėra pagrindas atsisakyti tirti pranešimą.

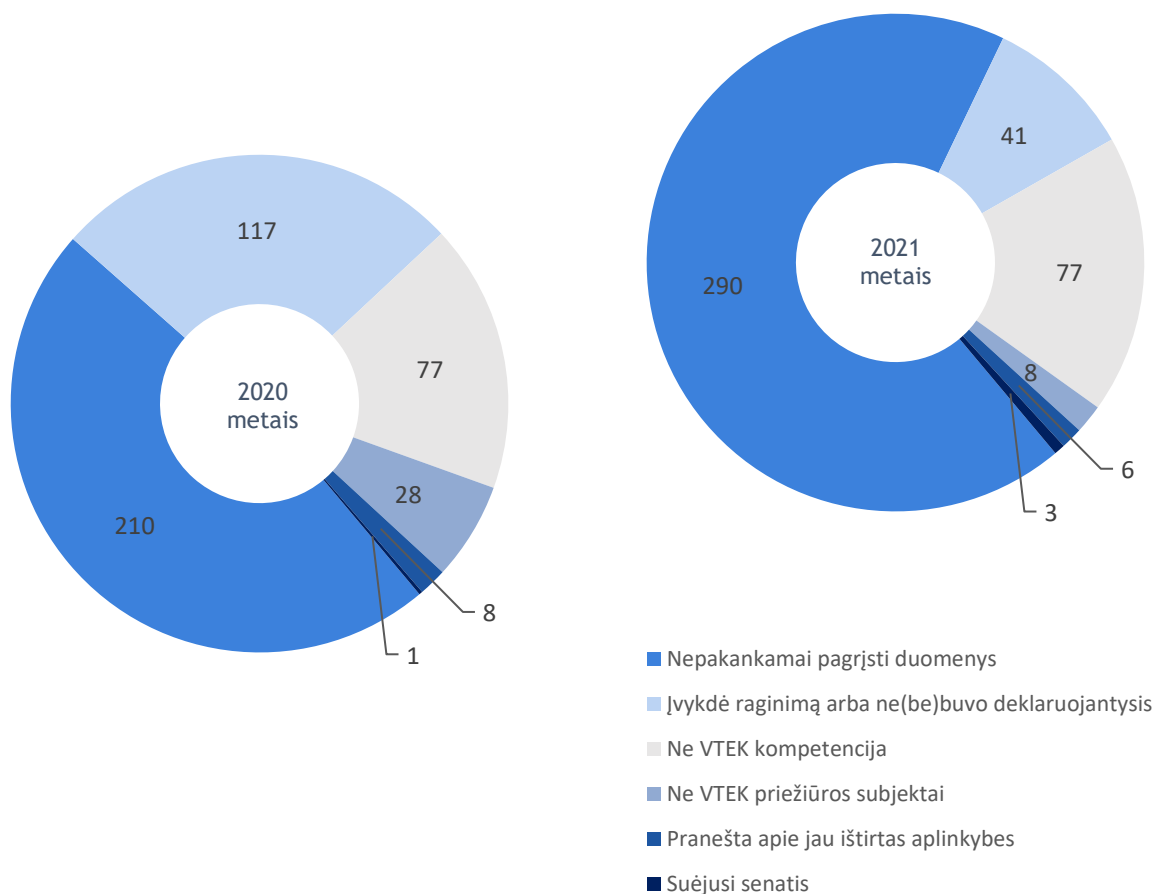
Išnagrinėjusi gautus pranešimus, ataskaitiniais metais VTEK pradėjo 60 tyrimų, dėl 13 asmenų gautus pranešimus nusprendė perduoti tirti institucijos ar įstaigos, kurioje asmuo dirba, vadovui arba kolegialiai valstybės ar savivaldybės institucijai. Kitų 427 asmenų elgesio tyrimai nepradėti.

VEIKSMAI IKI TYRIMO

Spręsdama, ar pradėti tyrimą pagal gautus pranešimus, vertindama jų pagrįstumą, Komisija dažnai naudojosi jai VTEKJ suteikta teise surinkti papildomų dokumentų ir informacijos iš kompetentingų institucijų bei įstaigų. Atskirais atvejais Komisija prašė pačių pareiškėjų patikslinti pranešime nurodytus duomenis.

Šiuos veiksmus VTEK ataskaitiniais metais atliko nagrinėdama gautus pranešimus dėl 118 asmenų. 2020 m. tokia teise VTEK pasinaudojo nagrinėdama pranešimus dėl 88 asmenų.

Tyrimų nepradėjimo priežastys

Ne visais atvejais ataskaitiniais metais pranešimuose nurodyti duomenys pasitvirtino kaip pagrįsti, dėl to tyrimai nebuvo pradėti. Komisijai teikiamame pranešime nurodytos aplinkybės turi būti pagrįstos galimo privataus intereso įrodymais, o ne prielaidomis, ir turi būti aiški tikimybė, jog valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo veikė interesų konflikto situacijoje.

RAGINIMAI DEKLARUOTI

Ataskaitiniais metais nagrinėdama gautus pranešimus dėl asmenų elgesio ir patikrinusi PINREG bei kituose registruose ir informacinėse sistemose tvarkomus duomenis, Komisija 78 asmenis paragino deklaruoti privačius interesus, patikslinti ar papildyti deklaraciją konkrečiais duomenimis. Iš viso 2021 m. VTEK išsiuntė 92 raginimus. (2020 m. Komisija pateikė 98).

Gavusi asmenų atsakymus apie raginimo įvykdymą, Komisija duomenis tikrino pakartotinai ir vertino, ar raginimas įvykdytas tinkamai. Kitais atvejais VTEK aiškinosi raginimo nevykdymo priežastis. Apibendrinus, matyti, kad dauguma deklaruojančiųjų Komisijos raginimus įvykdė, kiti pareigos deklaruoti nebeturėjo.

ŽINIASKLAIDOS DUOMENŲ TIKRINIMAS

Komisija įgyvendina jai suteiktus įgaliojimus stebėti visuomenės informavimo priemonėse skelbiamą informaciją apie asmenų galimus VPIDĮ nuostatų pažeidimus. Vadovaudamasi šia nuostata, VTEK savo iniciatyva patikrino žiniasklaidoje skelbtos informacijos dėl 42

asmenų galimų pažeidimų pagrįstumą. Tikrinant buvo pasitelkti ir PINREG, kitų registru bei informacinių sistemų duomenys. 14-ai asmenų Komisija išsiuntė raginimus deklaruoti privačius interesus, dėl 5 asmenų elgesio buvo pradėti tyrimai, 22 asmenų elgesio nuspręsta netirti, o informacija dėl vieno asmens elgesio perduota įvertinti kitai įstaigai.

VTEK tyrimai

Ataskaitiniais metais dėl asmenų elgesio atitikties VPIDĮ nuostatoms Komisija vykdė 90 tyrimų, iš kurių 17 buvo pradėti 2020-aisiais. Pernai pabaigtas 71 tyrimas.

Du trečdaliai ataskaitiniais metais Komisijos vykdytų tyrimų (60) buvo pradėti pagal gautus pranešimus, 5 – VTEK iniciatyva, įvertinus visuomenės informavimo priemonėse paskelbtą informaciją. 8 tyrimus Komisija pradėjo suabejojusi, ar savivaldybių tarybų Etikos komisijos savo priimtuose sprendimuose tinkamai taikė VPIDĮ nuostatas.

Pažeidimai. Užbaigusi 71 tyrimą, Komisija konstatavo, kad 44 asmenys pažeidė VPIDĮ nuostatas. Tai sudaro 62 % visų ataskaitiniais metais baigtų tyrimų (2020 metais pažeidimai sudarė 64 % visų atliktų tyrimų).

Nepažeidimai. Komisija pripažino, kad 17 asmenų (24 % baigtų tyrimų) VPIDĮ nuostatų nepažeidė (2020 metais tokių sprendimų buvo 16 %).

Nutraukti tyrimai. Ataskaitiniais metais Komisija nutraukė 10 tyrimų (14 % baigtų tyrimų). Tai yra dvigubai mažiau nei 2020-aisiais, kai buvo nutraukti 24 tyrimai. 4 atvejais tyrimas nutrauktas nesant duomenų, kad tiriamasis ar jam artimi asmenys buvo tiesiogiai ir akivaizdžiai suinteresuoti sprendimu, kurį svarstant ir priimant jis dalyvavo. Dėl 3 asmenų Komisija nutraukė tyrimą nustačiusi nevienareikšmį nagrinėtų aplinkybių teisinį reguliavimą, dėl kurio neįmanoma pateikti konkretaus asmens elgesio vertinimo. Vienu atveju tyrimas nutrauktas nenustačius akivaizdžių duomenų, patvirtinančių, kad asmuo paveikė ar siekė paveikti kitų asmenų sprendimus.

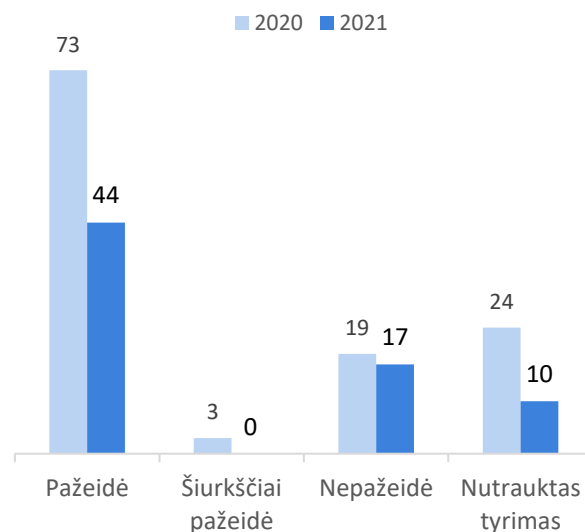
TIRTOS APLINKYBĖS: INTERESŲ KONFLIKTAS

Ataskaitiniais metais, kaip ir 2020 m., dažniausiai vertintos interesų konfliktų situacijos. Dėl šių aplinkybių atlikti 52 tyrimai (75 % visų 71 tyrimų) ir konstatuota 30 pažeidimų, 13 asmenų pažeidimas nekonstatuotas, 9 tyrimai nutraukti.

Analizuodama tiriant nustatytas faktines aplinkybes, Komisija vertino, ar asmuo pateko į tiesioginio ir akivaizdaus interesų konflikto situaciją, siekė nustatyti tiesioginį priežastinį ryšį tarp tiriamojo asmens privataus intereso ar asmeninio suinteresuotumo ir sprendimo, kurį rengiant, svarstant ar priimant šis asmuo dalyvavo.

Atliekami tyrimai buvo sudėtingi ir plačios apimties turinio prasme, todėl kai kuriais atvejais VTEK turėjo pratęsti jų terminą ilgesniam, nei VPIDĮ nustatytasis minimalus 3

VTEK tyrimų rezultatai

mėnesių laikotarpis. Pasitaikė nemažai atvejų, kai atliekant tyrimą buvo vertinamos kelios to paties asmens skirtingu metu (per keletą metų) atliktos veikos, todėl reikėjo jas vertinti pagal skirtingą teisinį reguliavimą. Pavyzdžiui, Komisija tyrė 9 atvejus, kai asmuo galbūt veikė interesų konflikto situacijoje 2019-2020 m..

TIRTOS APLINKYBĖS: KITI APRIBOJIMAI, DRAUDIMAI IR ĮPAREIGOJIMAI

Komisija taip pat vertino asmenų elgesio atitiktį kitoms VPIDĮ nuostatoms, pavyzdžiui, kaip laikytasi draudimo naudotis pareigomis asmeninei naudai gauti, draudimo naudotis ar leisti naudotis valstybės ar savivaldybės valdomu turtu ne tarnybinei veiklai, atstovavimo apribojimų bei apribojimų įsidarbinti, įpareigojimų vykdyti VPIDĮ laikymosi kontrolę, privačių interesų deklaravimo.

Dėl atstovavimo apribojimų nesilaikymo Komisija konstatavo 8 pažeidimus, dėl draudimo naudotis pareigomis asmeninei naudai gauti – 4, dėl draudimo naudotis ar

leisti kitiems naudotis valstybės ar savivaldybės valdomu turtu ne tarnybinei veiklai – 1, dėl apribojimų įsidarbinti – 3.

Mažiausiai tyrimų (4) ataskaitiniais metais VTEK atliko dėl privačių interesų deklaravimo nuostatų nesilaikymo. Jie buvo pradėti suabejojus, ar savivaldybės tarybos Etikos komisijos atliktamos tyrimus tinkamai taikė VPIDĮ nuostatas.

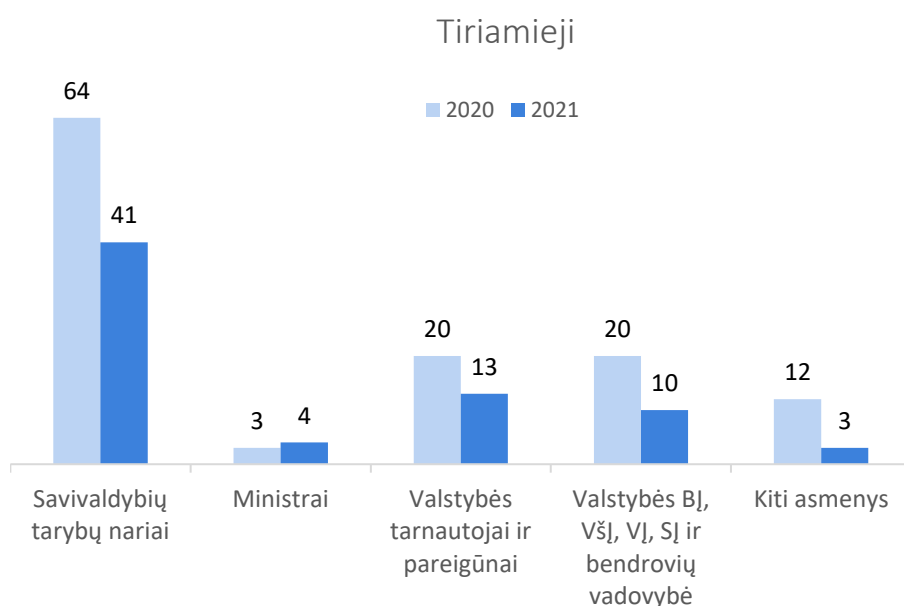
PATEIKTI SIŪLYMAI

Pagal savo įgaliojimus Komisija turi teisę siūlyti institucijos ar įstaigos vadovui ar įstaigos vadovą į pareigas priimančiam ar skiriančiam subjektui arba kolegialiai valstybės ar savivaldybių institucijai panaikinti, sustabdyti ar pakeisti teisės aktus, sprendimus ar sandorius, neatitinkančius VPIDĮ ar LVĮ reikalavimų, arba siūlyti imtis prevencinių priemonių, kad būtų užkirstas kelias teisės aktų pažeidimams. Nustačiusi 44 pažeidimus, ataskaitiniais metais VTEK pateikė 35 siūlymus.

Daugeliu atveju institucijos ar įstaigos, kurioje dirba VPIDĮ nuostatas pažeidęs asmuo, vadovui siūlyta imtis prevencinių priemonių: priminti deklaruojantiems asmenims apie pareigą vengti interesų konflikto ar laikytis kitų VPIDĮ nuostatų. Vienu atveju, nustačiusi, kad asmens įsidarbinimas juridiniame asmenyje prieštarauja VPIDĮ 15 straipsnio nuostatoms, Komisija pasiūlė atitinkamam subjektui nutraukti darbo sutartį su šiuo asmeniu ir tai buvo įgyvendinta.

VERTINTI ASMENYS

Aštuoniais atvejais VTEK tyrimą atliko ir sprendimą priėmė asmenims netekus deklaruojančiojo asmens statuso ar nustojus eiti atitinkamas pareigas. Šiais atvejais vadovautasi VPIDĮ Komisijai suteiktais įgaliojimais tyrimą pradėti per trejus metus nuo asmens galbūt teisės aktus pažeidžiančios veikos padarymo.

Kitų institucijų ir įstaigų tyrimai

SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ ETIKOS KOMISIJŲ SPRENDIMAI

Komisija, abejojama, ar savivaldybės tarybos Etikos komisijai priimant sprendimą buvo tinkamai taikomos VPIDĮ nuostatos, gali nuspręsti pati atlikti tyrimą per 3 mėnesius nuo tyrimo medžiagos gavimo dienos. Ataskaitiniais metais VTEK gavo 25 tokius savivaldybių tarybų Etikos komisijų sprendimus. 8 atvejais VTEK nusprendė pati atlikti tyrimus. Dėl 17 asmenų veikos vertinimo Komisija savarankiško tyrimo nepradėjo: arba pritarusi vertinimui, arba gavusi nesutinkančių su priimtais sprendimais pareiškėjų skundus ir pradėjusi išankstinę ginčo nagrinėjimo ne teisme procedūrą.

Vertinti savivaldybių tarybų Etikos komisijų atliktų tyrimų ir priimtų sprendimų, kuriuose nagrinėta valstybės politikų elgesio atitiktis VPEK nuostatomis, Komisija neturi įgaliojimų. Šiuo atveju VTEK priežiūrą vykdo kitu būdu – nagrinėdama skundus dėl sprendimų kaip privaloma išankstinė ginčų nagrinėjimo ne teisme institucija. 2021 m. savivaldybių tarybų Etikos komisijos pateikė VTEK 88 sprendimus, kuriuose vertinta tarybos narių veikos atitiktis VPEK nuostatomis, 37 asmenims konstatavo VPEK įtvirtintų valstybės politikų elgesio principų pažeidimus, 42 tarybos narius pripažino pažeidimų nepadariusiais, 9 atvejais rekomendavo valstybės politikui suderinti savo elgesį su VPEK nustatytais elgesio principais ar reikalavimais.

KITŲ INSTITUCIJŲ IR ĮSTAIGŲ SPRENDIMAI

Komisija neturi įgaliojimų vertinti kitų institucijų ar įstaigų priimtų sprendimų, priimtų atlikus tyrimus dėl VPIDĮ nuostatų pažeidimo, teisėtumo ir pagrįstumo. Šių institucijų ir įstaigų vadovai, perkančiųjų organizacijų ar perkančiųjų subjektų vadovai bei kitos institucijos ar įstaigos ar pagal specialius įstatymus ir kitus teisės aktus sudarytos komisijos, pagal VPIDĮ 22 straipsnio 1 dalį, yra laikytini savarankiškais šio įstatymo laikymosi kontrolės ir priežiūros subjektais.

VTEKĮ 24 straipsnio 2 dalyje nustatoma, kad galimas valstybės tarnautojų ar pagal darbo sutartis dirbančių darbuotojų VPIDĮ pažeidimas institucijoje ar įstaigoje tiriamas teisės aktų nustatyta tvarka kaip tarnybinis nusizengimas ar darbo pareigų pažeidimas. Tokiais atvejais gautą informaciją apie

**SUABEJOJUSI
ETIKOS KOMISIJOS
SPRENDIMU,
VTEK GALI PATI
ATLIKTI TYRIMĄ**

valstybės tarnautojų ar pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų VPIDĮ pažeidimus VTEK kaupia korupcijos prevencijos tikslams ir naudoja atlikdama asmenų patikrinimus pagal KPĮ.

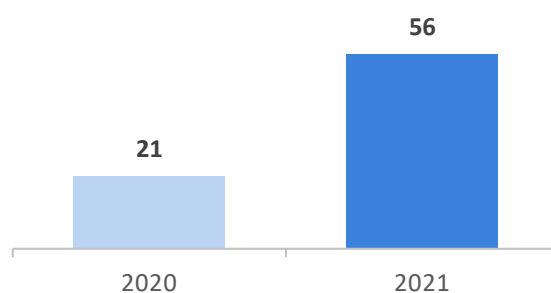
Ataskaitiniais metais VTEK gavo 34 kitų institucijų ir įstaigų sprendimus dėl valstybės tarnautojų ar pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų elgesio atitikties VPIDĮ nuostatomis. Daugumai (27-iems asmenims) buvo konstatuoti pažeidimai, o 7 atvejais pažeidimo nenustatyta.

Atsižvelgdama į tai, Komisija 2021 metais parengė ir patvirtino rekomendacijas, skirtas institucijų ir įstaigų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims, taip pat perkančiųjų subjektų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims, dėl VPIDĮ laikymosi kontrolės ir priežiūros. Deklaruojančių asmenų veiklos skaidrumas ir priimamų sprendimų nešališkumas gali būti veiksmingai įgyvendinti objektyviai užtikrinus šiame teisės akte nustatytų pareigų vykdymo kontrolę ir priežiūrą. Pastaroji neturėtų apsiriboti vien tyrimų dėl galbūt padarytų pažeidimų atlikimu ir nuobaudų skyrimu, bet privalo apimti procedūras, skirtas galimų pažeidimų prevencijai.

Išankstinis ginčų nagrinėjimas

Komisija antrus metus veikia kaip privaloma išankstinė ginčų nagrinėjimo ne teisme institucija. VTEKĮ 24¹ straipsnyje nustatyta, kad skundus Komisijai gali paduoti pareiškėjas arba asmuo, dėl kurio veikos, vadovaujantis

Nagrinėti ginčai

VTEKĮ ketvirtojo skirsnio nuostatomis, institucijoje ar įstaigoje yra atliktas tyrimas ir priimtas sprendimas. Skundas VTEK gali būti paduotas per vieną mėnesį nuo skundžiamo sprendimo paskelbimo arba įteikimo dienos. Išnagrinėjusi skundą, Komisija priima vieną iš šių sprendimų:

- patenkinti skundą ir panaikinti skundžiamą sprendimą ar jo dalį;
- įpareigoti skundžiamą sprendimą priėmusią instituciją ar įstaigą įvykdyti VTEK nurodymą;
- atmesti skundą kaip nepagrįstą.

Ataskaitiniais metais tokių skundų skaičius išaugo daugiau nei dvigubai – Komisijai apskųsti dėl 56 asmenų elgesio priimti sprendimai (dėl VPIDĮ ir VPEK nuostatų pažeidimo ar nepažeidimo). 2020 metais, pradėjusi vykdyti išankstinės ginčų nagrinėjimo ne teisme institucijos įgaliojimus, Komisija gavo 21 skundą.

Absoliuti dauguma gautų skundų (55) buvo dėl savivaldybių tarybų Etikos komisijų priimtų sprendimų. Vienas skundas, pateiktas dėl kitos institucijos priimto sprendimo, VTEK pirmininko sprendimu buvo nepriimtas

nagrinėti, nes neatitiko VTEK kompetencijos. Komisija nenagrinėja skundų dėl sprendimų, priimtų ištyrus galimą valstybės tarnautojų ar pagal darbo sutartis dirbančių darbuotojų VPIDĮ pažeidimą kaip tarnybinį nusižengimą ar darbo pareigų pažeidimą, taip pat dėl Seimo Etikos ir procedūrų komisijos priimtų sprendimų.

Komisija nepriėmė nagrinėti 13-os skundų iš 56 gautų: 9 atvejais nustatyta, kad VTEK nesuteikti įgaliojimai vertinti skunde nurodytų aplinkybių, o 4 atvejais nepašalinti nurodyti skundo trūkumai. Dėl kitų 43 skundų buvo pradėta išankstinė ginčo nagrinėjimo teisena ir priimta 40 sprendimų (3 bylos ataskaitiniais metais nebaigtos nagrinėti).

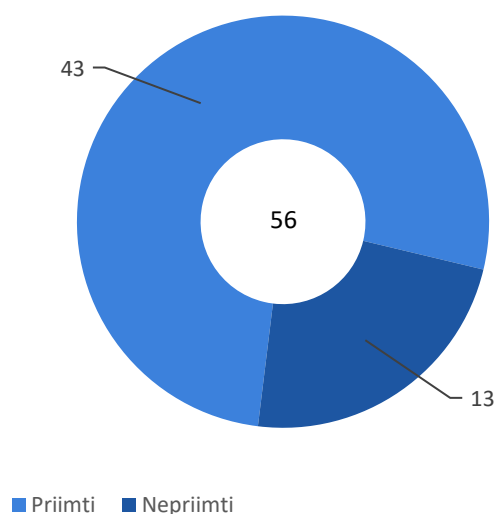
Skundus teikė ir pareiškėjai (30 skundų), ir asmenys, dėl kurių elgesio institucijoje ar įstaigoje priimtas sprendimas (26 skundai). Dauguma ataskaitiniais metais skųstų savivaldybių tarybų Etikos komisijų sprendimų priimti dėl VPEK nuostatų pažeidimo. Iš 40 Komisijos nagrinėtų bylų ir priimtų sprendimų 9 atvejais tirtos bylos dėl asmens veikos vertinimo VPIDĮ nuostatų požiūriu.

Išnagrinėjusi bylas, 9 skundus VTEK atmetė kaip nepagrįstus (visus juos teikė pareiškėjai), 21 skundą patenkino ir panaikino skundžiamus sprendimus (visais atvejais skundus buvo padavę asmenys, dėl kurių veikos priimti skundžiami sprendimai). Dar 9 bylose skundžiamą sprendimą VTEK panaikino ir įpareigojo savivaldybės tarybos Etikos komisiją iš naujo nagrinėti pranešimą (visi

skundai – pareiškėjų), o vieną Komisija paliko nenagrinėtą.

75 % skundžiamų sprendimų (30) Komisija panaikino kaip neteisėtus ir nepagrįstus, nes daugeliu atvejų tyrimai atlikti ir sprendimai priimti nesilaikant procedūrų reikalavimų. Pavyzdžiui, tiriamajam savivaldybės tarybos nariui nesuteikta galimybė susipažinti su tyrimo medžiaga, jis nebuvo pakviestas į savivaldybės tarybos Etikos komisijos posėdį, VPEK nustatytais terminais jam nebuvo pateiktas pranešimas, kuriame būtų išsamiai ir aiškiai apibrėžtas pradėto tyrimo dalykas (vertinamos aplinkybės). Be to, sprendimų turinys nebuvo pakankamas: pateiktas neišsamus tyrimui reikšmingų duomenų įvertinimas, neatsakyta į esminius pareiškėjo skunde pateiktus klausimus ir pan. Tokio pobūdžio trūkumai (procesiniai ir materialieji) buvo reikšmingi pripažįstant, kad skundžiami sprendimai neatitinka administraciniam sprendimui keliamų reikalavimų, vadinasi,

Gauti skundai

valstybės politiko veiksnių suderinamumo su VPEK nustatytais elgesio principų ir nuostatų reikalavimais klausimai buvo išspręsti neteisingai.

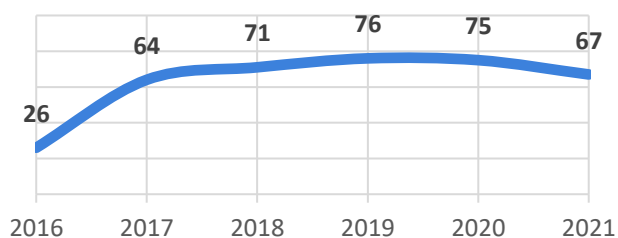
Įvertinusi metodinės pagalbos savivaldybių tarybų Etikos komisijoms šioje srityje svarbą ir poreikį, VTEK ataskaitiniais metais parengė ir pateikė Valstybės politikų elgesio atitikties VPEK nuostatomis vertinimo rekomendacijas.

VTEK sprendimų peržiūra teismuose

Valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys ir kiti Komisijos sprendimais suinteresuoti asmenys gali per vieną mėnesį juos apskųsti Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Šia teise ataskaitiniais metais asmenys pasinaudojo 67 kartus. Tiek administracinių procesų, kuriuose Komisija buvo atsakovė, ataskaitiniais metais vyko Vilniaus apygardos ir Lietuvos vyriausiajame administraciniame teismuose. Dėl VTEK ataskaitiniais metais priimtų 71 sprendimo teismui buvo pateikti 8 skundai. 2020 m. Komisija buvo atsakovė 75 administraciniuose procesuose, 2019 m. – 76, 2018 m. – 71, 2017 m. – 64.

Ataskaitiniais metais pareiškėjais administracinėse bylose buvo 58 fiziniai ir 9 juridiniai asmenys. Pastarųjų skaičius 2021 m. buvo didesnis nei ankstesniais metais. Šiuos pokyčius lėmė dvi pareiškėjų grupės: juridiniai asmenys, kurie skundė jiems nepalankius Komisijos sprendimus dėl LVĮ nuostatų taikymo, ir savivaldybių tarybų Etikos

Vykę administraciniai procesai

komisijos, skundusios VTEK kaip išankstinės ginčų nagrinėjimo institucijos sprendimus.

Aptariamais atvejais teismai buvo susiję su minėtųjų teisės aktų pokyčiais, įsigaliojusiais nuo 2020 m. ir suteikusiais Komisijai platesnių kontrolės bei priežiūros įgaliojimų.

Galutinius sprendimus 2021 m. teismai priėmė 46 administracinėse bylose dėl Komisijos 2017–2021 m. priimtų sprendimų. 21 administracinė byla ataskaitiniais metais dar nebuvo išnagrinėta.

18-oje bylų teismai priėmė Komisijai nepalankius sprendimus, 2-ose bylose panaikino dalį Komisijos sprendimo, 26 atvejais pareiškėjų skundai buvo atmesti, o Komisijos sprendimai palikti galioti.

Ataskaitiniais metais teismai panaikino tik vieną 2021 m. Komisijos priimtą sprendimą dėl LVĮ nuostatų taikymo. Kiti Komisijai nepalankūs teismo sprendimai buvo priimti dėl atitinkamai 2020 m., 2019 m. ir 2017 m. Komisijos sprendimų, priimtų vadovaujantis ankstesnės redakcijos LVĮ, VPIDĮ ir VTEKĮ nuostatomis, kurios šios ataskaitos teikimo metu, atsižvelgus į išnagrinėtas bylas, buvo patobulintos. Ataskaitiniais metais teismai, atsižvelgdami į VPIDĮ aktualios redakcijos švelninamąsias nuostatas, panaikino dalį Komisijos ankstesniais metais priimtų

sprendimų dėl privačių interesų deklaravimo, vadovaudamasis *lex benigrior* principu, nors šie sprendimai Komisijos buvo priimti galiojant senesnei šio įstatymo redakcijai.

2021 m. teismas nagrinėjo tokias bylas dėl Komisijos priimtų sprendimų:

- Dėl VPIDĮ nuostatų, įpareigojančių vengti interesų konflikto ir nusišalinti, draudžiančių naudotis tarnybine padėtimi, įpareigojančių „atvesti“, ir dėl atstovavimo ribojimų – 28 bylos.

Išnagrinėta 21 byla (iš kurių 6 sprendimai Komisijai nepalankūs, 2 bylose buvo panaikinta ½ Komisijos sprendimo, 13-oje bylų teismas priėmė Komisijai palankius sprendimus).

- Dėl prievolės deklaruoti privačius interesus – 9 bylos.
- Išnagrinėtos 8 bylos (iš kurių 6 sprendimai Komisijai nepalankūs, 2 palankūs), 1 byla neišnagrinėta. Dėl Komisijos 2017 m. priimtų sprendimų: 1 byla (nepalankus sprendimas). Dėl Komisijos 2018 m. priimtų sprendimų – 2 bylos (1 palankus teismo sprendimas, 1 byla neišnagrinėta). Dėl 2019 m. Komisijos priimtų sprendimų – 6 bylos (5 nepalankūs teismo sprendimai, 1 palankus).
- Dėl LVĮ nuostatų taikymo – 10 bylų.
- Išnagrinėtos 7 bylos (iš kurių 5 sprendimai Komisijai nepalankūs, 2 palankūs), 3 bylos neišnagrinėtos. Dėl Komisijos 2019 m. priimtų sprendimų: 6 bylos (4 nepalankūs sprendimai, 2 palankūs), 2021 m. priimtų sprendimų:

4 bylos (1 palankus sprendimas, 3 bylos neišnagrinėtos).

- Dėl pareiškėjų reikalavimų įpareigoti Komisiją atlikti tyrimą, arba priimti kitokį sprendimą – 9 bylos.
- Išnagrinėtos 7 bylos (visais atvejais teismas priėmė Komisijai palankius sprendimus), 2 administracinės bylos 2021 m. neišnagrinėtos.
- Dėl Komisijos, kaip išankstinės ginčų nagrinėjimo institucijos (dėl savivaldybės Etikos komisijų sprendimų), priimtų sprendimų – 7 bylos.
- Išnagrinėtos 5 bylos (visi teismo priimti sprendimai Komisijai buvo palankūs), 2 bylos neišnagrinėtos.
- Dėl kitų pareiškėjų reikalavimų (neturtinės žalos atlyginimo ir pan.) – 4 bylos.

**PART
NER
STĚ**

Ataskaitiniais metais Komisija tęsė bendradarbiavimą su kitomis viešojo ir privataus sektoriaus bei pilietinės visuomenės organizacijomis.

Be to, vyko aktyvus tarpinstitucinis bendradarbiavimas dėl veiklų, kurioms Komisija pagal savo kompetenciją rengė metodines rekomendacijas. Ryšiai buvo plėtoti su vietos savivaldos institucijomis ir jas vienijančia Lietuvos savivaldybių asociacija, taip pat teisminės valdžios atstovais. Apie tai plačiau rašoma šios ataskaitos skyriuje „Prevencija“. Išsamiau apie partnerystę vykdant lobistinės veiklos priežiūrą – ataskaitos skyriuje „Lobizmas“.

Tarpinstitucinis lygmuo

VTEK IR VALSTYBĖS KONTROLĖ: SKAIDRŪS IŠMINTINGO VALSTYBĖS VALDYMO PROCESAI

2021 m. pradžioje Komisija su Valstybės kontrole pasirašė bendradarbiavimo susitarimą, kurio pagrindu institucijos teikia viena kitai ekspertinę pagalbą, specialistų vertinimus, rengia konsultacijas ir dalijasi aktualia informacija bei gerosiomis veiklos organizavimo praktikomis. Tai leidžia tiek VTEK, tiek Valstybės kontrolei efektyviau įgyvendinti keliamus uždavinius ir numatytus planus. Komisijos sukurto ir ataskaitiniais metais pradėjusio veikti PINREG galimybės taikomos atliekant auditus, kartu stiprinama ir korupcijai atspari aplinka: viešojo sektoriaus institucijos, priimdamos sprendimus dėl joms

patikėto valstybės turto ir finansų valdymo, privalo vienareikšmiškai užtikrinti pirmenybę viešiesiems interesams. Abi institucijos taip pat sutarė keisti informacija privačių interesų deklaravimo, galimų interesų konfliktų valdymo, tarnybinės etikos politikos formavimo, korupcijos prevencijos ir antikorupcinės aplinkos stiprinimo, lobistinės veiklos skaidrinimo temomis.

VTEK IR „SKAIDRUMO AKADEMIJA“

Būdama Lietuvos Respublikos Prezidento inicijuotos ir STT koordinuojamos „Skaidrumo akademijos“ partnerė, VTEK ataskaitiniais metais aktyviai dalyvavo šios akademijos renginiuose ir daug prisidėjo prie antikorupcinės praktikos mainų stiprinimo, dalydamasi ekspertinėmis interesų derinimo ir deklaravimo žiniomis su akademijos dalyviais. 300 viešojo sektoriaus atstovų dalyvavo „Skaidrumo akademijos“ diskusijoje „Viešieji ir privatūs interesai – kas tai ir kaip juos valdyti?“. Joje Komisijos atstovė

**VTEK – AKTYVI
PARTNERĖ,
TEIKIANTI PAGALBĄ
IR BESIDALIJANTI
EKSPERTINĖMIS
ŽINIOMIS**

akcentavo mokėjimo valdyti interesų konfliktus svarbą ir pateikė metodinių patarimų, leidžiančių tinkamai išvengti viešųjų ir privačių interesų sankirtos rizikų. Partnerystę „Skaidrumo akademijoje“ VTEK tikisi plėtoti ir 2022 metais.

VTEK IR KITI BENDRAMINČIAI: DĖMESYS SKAIDRUMO KLAUSIMAMS

Pradėjus veikti PINREG ir SKAIDRIS, Komisija pasitelkė bendraminčių paramą, siekdama gauti platesnį grįžtamąjį ryšį ir atkreipti įvairių visuomenės grupių dėmesį į šių sistemų naudą didinant viešojo sektoriaus skaidrumą. Vykdydama PINREG veiklos pradžios komunikacinę kampaniją, Komisija paprašė skaidrumo iniciatyvas palaikančių skirtingų sričių atstovų išbandyti šį registrą ir įvertinti jo pridėtinę vertę savo kasdienės veiklos kontekste. VTEK kreipėsi į Jaunųjų gydytojų asociaciją, Teisėjų tarybą, VĮ Registrų centrą, AB „Lietuvos geležinkeliai“, tarptautinę energetikos bendrovę „Ignitis grupė“, STT, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SODRA), Seimo valstybės valdymo ir savivaldybių komitetą bei Seimo Antikorupcijos komisiją. Iš jų atstovų gauti vertinimai buvo pateikti visuomenei.

Vykdydama SKAIDRIS komunikacijos kampaniją, Komisija panašiu principu bendradarbiavo su Lietuvos verslo konfederacijos, Lietuvos teisės instituto, Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos, VšĮ NVO teisės instituto, Nacionalinio švietimo

NVO tinklo bei asociacijos „Investors' Forum“ atstovais ir kitais asmenimis.

Ataskaitiniais metais VTEK taip pat prisidėjo prie Vidaus reikalų ministerijos vykdytų komunikacijos veiklų: stiprino partnerystę, teikdama informaciją ir įžvalgas pagal savo kompetenciją dėl ministerijos tuo metu įgyvendinamo Europos socialinio fondo ir valstybės lėšomis finansuojamo projekto „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija – Informavimas apie veiksmų programą“.

Tarptautinis lygmuo

EUROPOS TARYBOS VALSTYBIŲ PRIEŠ KORUPCIJĄ GRUPĖ – GRECO

Ataskaitiniais metais GRECO, vertindama Lietuvos pastangas korupcijos prevencijos srityje, teigiamai įvertino Komisijos indėlį įgyvendinant tris šaliai teiktas rekomendacijas. Išvados buvo pateiktos GRECO ketvirtojo Lietuvos vertinimo etapo antrosios rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitos priede. Kadangi Lietuva įvertinta kaip padariusi didelę pažangą (tinkamai įgyvendinta arba reaguota į dešimt iš vienuolikos pateiktų rekomendacijų, viena įgyvendinta iš dalies), šios ataskaitos priėmimas užbaigė Lietuvos ketvirtojo vertinimo etapo atitikties procedūrą.

Lobizmas. GRECO palankiai įvertino naująjį LVĮ ir VTEK vykdomą konkrečią veiklą, skirtą padėti jį įgyvendinti. Ataskaitoje pabrėžiama, kad Komisija parengė internetinius išteklius

(sistemą SKAIDRIS), skirtus lobistinei veiklai deklaruoti, taip pat priėmė ir savo interneto svetainėje paskelbė rekomendacijas dėl lobistinės veiklos bei įtakos teisėkūrai. Pastarosios skirtos ir viešajam sektoriui, ir lobistams. Be to, VTEK surengė mokymo lobistinės veiklos tema kursų valstybinėms institucijoms ir privačiam sektoriui. Teigiamai įvertinusi šiuos pokyčius, GRECO papildomai priminė savo rekomendaciją Lietuvai nustatyti praktines taisykles, kaip organizuoti Seimo narių ryšius su trečiosiomis šalimis, siekiančiomis daryti įtaką įstatymų leidybos procesui.

Tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Taip pat, GRECO teigimu, buvo tinkamai sureaguota į rekomendaciją VTEK iniciatyva stiprinti bendradarbiavimą veiklos lygmeniu tarp institucijų, kurios prižiūri, kaip Seimo nariai, teisėjai ir prokurorai laikosi elgesio etikos, interesų konfliktų vengimo ir panašių taisyklių. Išvadose atkreiptas dėmesys į naujas VTEK iniciatyvas. Akcentuojamas šiemet pradėjęs veikti PINREG, kurio tikslas – užtikrinti efektyvesnį, greitesnį privačių interesų deklaravimo procesą, užkirsti kelią korupcijos apraiškoms bei plitimui, užtikrinti viešojo sektoriaus skaidrumą. Be to, įvertinta, kad siekiant pagerinti galimų interesų konfliktų valdymą teismuose pasirašytas susitarimas tarp VTEK ir Nacionalinės teismų administracijos, o PINREG turės sąsają su Lietuvos teismų informacine sistema (LITEKO2).

Taip pat paminėtas VTEK dalyvavimas Teisėjų tarybos darbo grupėje, kurios siekis – stiprinti kovos su korupcija iniciatyvas teismų

institucijose. Ši grupė per pastaruosius dvejus metus sprendė klausimus dėl tarnybinės etikos patarėjų bei interesų konfliktų valdymo teismuose, buvo suorganizuoti interesų derinimo mokymai. Atsižvelgdama į esminę valdžių atskyrimo svarbą bei pagarbą teismų nepriklausomumui, GRECO paragino tęsti Lietuvos valdžios institucijų bendradarbiavimą su VTEK ir kitomis priežiūros institucijomis.

Veiksminga priežiūra. GRECO vertinimu, buvo tinkamai įgyvendinta rekomendacija imtis reikiamų priemonių užtikrinti veiksmingą Seimo narių privačių interesų deklaravimo ir kitų elgesio taisyklių vykdymo priežiūrą. Įvertinta, kad pernai įsigaliojo nauja VPIDJ redakcija, be kita ko, įpareigojanti deklaruoti konkrečius privačius interesus. Šiurkščiai pažeidus šį teisės aktą, pagal Administracinių nusižengimų kodeksą gali būti skiriamos administracinės baudos.

Pabrėžta, kad PINREG leidžia nuodugnai patikrinti privačių interesų deklaracijas, o deklaracijų stebėsenos veiksmingumas turėtų padidėti dėl iš įvairių valstybės registru ir

**GRECO
TEIGIAMAI VERTINO
VTEK INDĖLĮ
ĮGYVENDINANT TRIS
REKOMENDACIJAS**

informacinių sistemų gaunamų duomenų. Pažymėta, kad naujasis registras automatiškai nustato asmenis, kurie turi deklaruoti privačius interesus, prireikus primena jiems apie šią pareigą ir nustato galimus jų interesų konfliktus.

Įvertintas bendradarbiavimas tarp VTEK bei SEPK, turinčios pareigą vykdyti parlamentarų privačių interesų deklaravimo vidaus kontrolę. Akcentuota, kad Seimo nariams ir susijusiems darbuotojams buvo surengta nuotolinių mokymų naujojo VPIDĮ įgyvendinimo klausimais. Pabrėžta, kad SEPK turi prieigą prie PINREG ir gali užtikrinti interesų derinimo kontrolę.

Penktasis vertinimo etapas. Ataskaitinių metų birželį Komisijos atstovės susitiko su šalyje viešėjusiais GRECO ekspertais ir pagal VTEK kompetenciją apžvelgė esamas antikorupcines priemones bei praktikas GRECO tęsiant 2020 m. pradėtą penktąjį Lietuvos vertinimo etapą „Centrinės vykdomosios valdžios bei teisėsaugos institucijų korupcijos prevencija ir atsparumo korupcijai skatinimas“. Ekspertai vertino antikorupcinę sistemą šioje srityje, domėjosi, kaip reguliuojamos dirbančiųjų elgesio normos, interesų konfliktų prevencija, kaip ribojamos ir draudžiamos tam tikros veiklos, kaip reguliuojamas turto, pajamų, įsipareigojimų bei interesų deklaravimas. Didžiausią dėmesį GRECO ekspertai skyrė antikorupcinėms priemonėms, taikomoms aukščiausiosios vykdomosios valdžios funkcijas atliekantiems asmenims – Respublikos Prezidentui, ministrams ir politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojams,

bei teisėsaugos atstovams: Lietuvos policijos ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnams.

Gruodį Komisijos atstovės su Lietuvos delegacija dalyvavo Strasbūre vykusioje GRECO plenarinėje sesijoje. Joje buvo patvirtintos korupcijos prevencijos rekomendacijos Lietuvai pagal penktąjį šalies vertinimo etapą.

Plenarinėje sesijoje vyko pirmasis šių rekomendacijų nagrinėjimas, kurio metu GRECO šalys narės galėjo pateikti Lietuvos atstovams klausimus bei aptarti kitus su vertinimo ataskaitos bei rekomendacijos tekstu susijusius aspektus. Po Lietuvos delegacijos atstovų diskusijų su kitų GRECO šalių narių atstovais ir penktojo etapo vertintojais, GRECO pritarė ataskaitos bei rekomendacijų projektui. Dokumentas bus viešai paskelbtas GRECO interneto svetainėje, kai jam pritarės Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

**GRECO:
PINREG LEIDŽIA
NUODUGNIAI
PATIKRINTI
PRIVAČIŲ INTERESŲ
DEKLARACIJAS**

AKTYVUS BENDRADARBIAVIMAS SU EBPO

Ataskaitiniais metais Komisija tęsė aktyvų bendradarbiavimą su Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), kurios tikslas – formuoti pasaulinius ekonominės bei socialinės politikos standartus. VTEK dalyvavo EBPO Vyriausiųjų viešojo sektoriaus skaidrumo ekspertų darbo grupės (angl. *Working Party of Senior Public Integrity Officials – SPIO*) veikloje ir susitikimuose, kurie dėl COVID-19 ligos sukeltos pandemijos antrus metus vyko virtualiai.

PINREG – tarp pasaulinio lygio skaidrumo įrankių. Gegužę vykusiame susitikime Komisijos atstovė EBPO šalių narių ir partnerių delegatams pristatė pradėjusį veikti PINREG, jo galimybes, funkcionalumus bei potencialą. Šią modernią deklaratavimo ir interesų konfliktų prevencijos sistemą EBPO įtraukė į Viešojo sektoriaus skaidrumo priemonių rinkinį (angl. *Public Integrity Toolkit*).

Jame – inovatyvūs skaitmeniniai sprendimai, daugiau nei 30-yje pasaulio šalių padedantys užtikrinti ir plėtoti viešojo sektoriaus atskaitomybę visuomenei, tarnybinės etikos standartus, korupcijos prevenciją, atvirą valdymą, skaidrią teisėkūrą, edukaciją ir kt. Tai informaciniai registrai, klausimynai, rekomendacijos, mokymų programos bei duomenų analizės įrankiai, kuriuos naudoja JAV, Kanada, Pietų Korėja, Jungtinė Karalystė, Vokietija, Prancūzija, Airija ir kitos EBPO narės bei šalys partnerės.

EBPO Viešojo sektoriaus skaidrumo priemonių rinkinys pradėtas komplektuoti pernai. Tikslas – pasidalinti gerąja EBPO narių ir partnerių patirtimi įgyvendinant skaidrumo iniciatyvas. Tai yra dalis EBPO Skaidrumo platformos, kurią sudaro 2017 m. EBPO Tarybos priimta Rekomendacija dėl viešojo sektoriaus skaidrumo (angl. *Recommendation of the Council on Public Integrity*), ją įgyvendinti padedantis gairių rinkinys – Viešojo sektoriaus skaidrumo vadovas (angl. *OECD Public Integrity Handbook*) bei Viešojo sektoriaus skaidrumo įverčiai (angl. *Public Integrity Maturity Models*).

Skaidrumo rodiklių rinkiniai. VTEK taip pat dalyvavo komplektuojant EBPO Viešojo sektoriaus skaidrumo rodiklių rinkinius (angl. *Public Integrity Indicators*). Juos sudarinėdama EBPO siekia sukurti naują viešojo sektoriaus atsparumo korupcijos rizikoms ir skaidrumo stiprinimo etaloną. Rinkiniuose atsispindi duomenys, surinkti iš EBPO šalių narių ir partnerių, pagal tam tikrus kriterijus ir požymius rodantys pastarųjų progresą skaidrumo link bei atitiktį 2017 m. EBPO

**PINREG – TARP
INOVATYVIAUSIŲ
SKAIDRUMO
ĮRANKIŲ**

priimtai Rekomendacijai dėl viešojo sektoriaus skaidumo. Šiuo metu skelbiami duomenys, rodantys viešojo sektoriaus skaidrumo kokybę (angl. *quality of public integrity*) ir antikorupcijos strategijas. Ataskaitą rengiant, renkami duomenys, leisiantys įvertinti šalių atskaitomybės viešosios politikos formavime lygį. Vėliau planuojama vertinti išorinės priežiūros ir kontrolės principus bei vidinės kontrolės efektyvumą, pateikti rizikų valdymo analizę. Su EBPO Viešojo sektoriaus skaidrumo rodiklių rinkiniais, kuriuose matyti ir Lietuvos įverčiai, galima susipažinti interneto svetainėje www.oecd-public-integrity-indicators.org.

Bendras siekis – skaidri lobistinė veikla.

2021 m. pavasarį Komisijos atstovės dalyvavo 2010 m. priimtos EBPO Rekomendacijos dėl gairių užtikrinant skaidrumą ir sąžiningumą lobistinėje veikloje įgyvendinimo stebėsenos ataskaitos pristatyme, vykusiame nuotolinėje EBPO konferencijoje „Lobizmas XXI amžiuje: skaidrumas, garbingumas ir prieinamumas“ (angl. *Lobbying in the 21st Century: Transparency, Integrity and Access*). Ataskaitoje pateikiama informacija apie tai, kaip per 10 metų pakito lobizmo reguliavimas įvairiose EBPO šalyse narėse ir kitose valstybėse. VTEK prisidėjo prie šios ataskaitos rengimo 2020-aisiais teikdama informaciją apie lobistinės veiklos reguliavimą Lietuvoje bei dalydamasi įžvalgomis EBPO Vyriausiųjų viešojo sektoriaus skaidrumo ekspertų darbo grupės susitikimuose.

Ataskaitiniais metais VTEK bendradarbiavo su EBPO ir pastarajai rengiant naują 2010 m.

priimtos Rekomendacijos dėl gairių užtikrinant skaidrumą ir sąžiningumą lobistinėje veikloje redakciją. VTEK teikė duomenų bei įžvalgų, aktualių kuriant šios rekomendacijos pakeitimus. Komisijos atstovės dalyvavo ir pasisakė gruodį vykusiame SPIO susitikime, skirtame naujos dokumento redakcijos projekto aptarimui. Komisijos vardu delegatams pristatyta Lietuvos lobizmo reguliavimo naujovė – galimybė atlikti kryžminę informacijos apie vykdytą lobistinę veiklą patikrą. Taip pat VTEK atstovės atkreipė dėmesį į poreikį EBPO rekomendacijoje aptarti užsienio lobistų įtaką bei socialinių tinklų ir lobizmo sąveikas. Atnaujintos Rekomendacijos dėl gairių užtikrinant skaidrumą ir sąžiningumą lobistinėje veikloje projektą EBPO planuoja pateikti diskusijoms 2022 metais.

**VTEK PRISIDĖJO
PRIE EBPO
ATNAUJINAMOS
REKOMENDACIJOS
DĖL LOBISTINĖS
VEIKLOS**

METODINĖ PAGALBA JORDANIJOS ANTIKORUPCIJOS KOMISIJAI

VTEK dalyvauja ataskaitiniais metais prasidėjusiame Europos Sąjungos Dvynių projekte „Parama Jordanijos Skaidrumo ir antikorupcijos komisijai atsparumo korupcijai ir korupcijos prevencijos srityse“. Jo įgyvendinimo trukmė – 21 mėnuo. Projekto tikslas – padėti sukurti ar peržiūrėti nacionalinius atsparumo korupcijai standartus Jordanijos viešajame sektoriuje, padėti užtikrinti jų įgyvendinimą, laikymąsi ir aktyvų taikymą, stiprinti Jordanijos Skaidrumo ir antikorupcijos komisijos (JSAK) specializuotų departamentų gebėjimus vertinti ir valdyti korupcijos rizikas pasirinktuose sektoriuose. Pagrindinis projekto partneris – STT, taip pat dalyvauja Policijos departamentas bei Austrijos Europos integracijos ir ekonominės plėtros agentūra.

Ataskaitiniais metais JSAK atstovai Lietuvoje lankėsi du kartus. Tikslas – susipažinti su čia veikiančia antikorpucine sistema, pasisemti gerosios praktikos. Svečiai iš Jordanijos Hašimitų karalystės domėjosi VTEK veikla, tarnybinės etikos aktualijomis ir lobistinės veiklos reglamentavimu, susipažino su interesų konfliktų valdymo specifika, pažangiomis Komisijos sistemomis PINREG bei SKAIDRIS.

LOBISTŲ REGISTRUS VALDANČIŲ INSTITUCIJŲ BENDRADARBIAVIMAS

Rudenį Komisijos atstovės dalyvavo nuotoliniame susitikime su lobistų registrus valdančių Europos valstybių institucijų

atstovais. Renginį organizavo Prancūzijos Visuomeninių reikalų skaidrumo tarnyba (angl. *High Authority for Transparency in Public Life*), be kita ko, vykdanči lobistinės veiklos priežiūrą. Susitikime dalytasi lobistinės veiklos reguliavimo patirtimi ir siūlymais, kaip užtikrinti geresnę kontrolę. Diskutuota apie jos procedūras, taikomas priemones ir jų ribas. Itin daug dėmesio skirta lobistų registruose skelbiamos informacijos pakartotiniam panaudojimui, kuris itin aktualus pilietinei visuomenei ir žiniasklaidai.

INFORMACIJA EUROPOS KOMISIJAI

VTEK atstovės ataskaitiniais metais dalyvavo susitikime su Europos Komisijos atstovais ir teikė informaciją Teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos daliai apie Lietuvą (angl. *Report on the Rule of Law*).

**VTEK PAGALBA
JORDANIJOS
SKAIDRUMO IR
ANTI-KORUPCIJOS
KOMISIJAI**

KO

MAN

DA

VTEK sudaro 5 nariai – Seimo skiriami valstybės pareigūnai, kurių kadencijos laikas – 5 metai. Tas pats asmuo VTEK nariu gali būti ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės. Komisijos pirmininką iš VTEK narių Seimo Pirmininko teikimu skiria Seimas. VTEK darbo reglamento nustatyta tvarka, Komisijos pirmininko teikimu, VTEK skiria pirmininko pavaduotoją.

VTEK NARIAI ATASKAITINIAIS METAIS

- **Edmundas Sakalauskas.** Pirmininkas nuo 2018-05-29 Seimo Pirmininko teikimu. VTEK narys nuo 2017-11-16 Ministro Pirmininko teikimu.
- **Evelina Matulaitienė.** Pirmininko pavaduotoja nuo 2020-01-09 VTEK skyrimu. Narė nuo 2019-11-20 Lietuvos Respublikos Prezidento teikimu.
- **Dr. Virginijus Kanapinskas.** Narys antrą kadenciją nuo 2017-11-09 Lietuvos teisininkų draugijos teikimu.
- **Dr. Antanas Šenavičius.** Narys Seimo pirmininko teikimu nuo 2017-12-14 iki 2021-06-22, iš pareigų atsistatydino savo noru.
- **Martinas Žaltauskas.** Narys nuo 2019-12-05 Nevyriausybinų organizacijų tarybos teikimu.

Naujas paskyrimas:

- **Gediminas Sakalauskas.** Narys Seimo pirmininkės teikimu nuo 2021-06-29.

NARIAMS PRISKIRTOS KURAVIMO SRITYS

VTEK pirmininkas E. Sakalauskas yra biudžetinės įstaigos vadovas, atliekantis VTEKĮ nustatytas funkcijas.

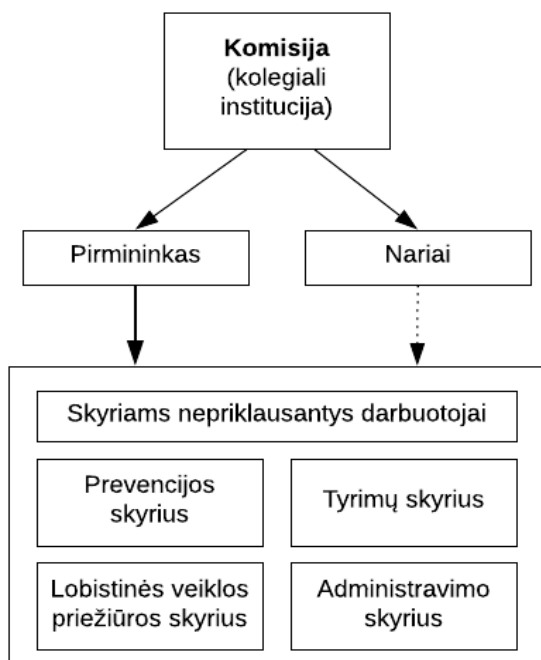
Vadovaudamasi VTEKĮ, Komisija arba jos pirmininkas gali pavesti nariams rūpintis atskiromis VTEK veiklos sritimis.

2021 metais Komisijos nariai kuravo šias sritis:

- E. Matulaitienė: nuo 2021-01-20 iki 2021-07-14 – viešųjų ir privačių interesų derinimo pažeidimų prevenciją (švietimą, mokymus ir kt.), atitikties pareigūnų tinklo formavimą bei Komisijos vykdomą projektą „Privačių interesų registro sukūrimas“; nuo 2021-07-14 – PINREG, SKAIDRIS plėtros darbus ir metodinės pagalbos savivaldybių tarybų Etikos komisijoms dėl VPEK nuostatų įgyvendinimo teikimą.
- dr. V. Kanapinskas: nuo 2020-01-22 – teisės aktų, susijusių su VTEK kompetencijai priskirtomis veiklos sritimis, rengimą bei VTEK atliekamų tyrimų dėl asmenų elgesio atitikties VPIDĮ nuostatomis vykdymą.

- G. Sakalauskas: nuo 2021-07-14 – viešųjų ir privačių interesų derinimo pažeidimų prevenciją (švietimą, mokymus ir kt.), atitikties pareigūnų tinklo formavimą;
- M. Žaltauskas: nuo 2021-01-20 – VTEK atliekamų tyrimų dėl asmenų elgesio atitikties LVĮ nuostatomis vykdymą, lobistinės veiklos priežiūrą, neteisėtos lobistinės veiklos prevenciją ir bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis.

VTEK veiklą įgyvendinant uždavinius aptarnauja Komisijos sekretoriatas. Jį sudaro Prevencijos, Lobistinės veiklos priežiūros, Tyrimų ir Administravimo skyriai bei skyriams nepriklausantys darbuotojai.

Įstaigos struktūra

2021-04-21 Seimo valdybos sprendimu buvo patvirtintas VTEK valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis bei gaunančių darbo užmokestį iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų, didžiausias leistinas pareigybių skaičius – 30. Iki tol Komisijos sekretoriatui buvo nustatyti 25 etatai. Tenka paminėti, kad Komisijai numatytiems papildomiems 5 etatams finansuoti lėšų ataskaitiniais metais neskirta.

VTEK veiklos principai ir pagrindai

VTEK yra Seimo įsteigta ir jam atskaitinga kolegiali institucija, kurios paskirtis – užtikrinti, kad valdžios įstaigos ir jose dirbantys asmenys etiškai tarnautų žmonėms.

KOMISIJOS NEPRIKLAUSOMUMAS

Atlikdama savo funkcijas ir priimdama sprendimus, VTEK yra nepriklausoma ir veikia pagal įstatymuose nustatytus įgaliojimus. VTEK pirmininkas, Komisijos nariai, sekretoriato darbuotojai, atlikdami savo pareigas, veikia nepriklausomai.

Valstybės politikams, pareigūnams, politinėms partijoms, valstybės tarnautojams, asociacijoms, kitiems juridiniams ar fiziniams asmenims draudžiama kištis į VTEK veiklą.

VTEK savo veiklą grindžia pagarbos žmogui ir valstybei, teisėtumo, nešališkumo, politinio neutralumo, nepriklausomumo, kolegialumo, skaidrumo, viešumo ir atskaitomybės principais.

Savo veikloje VTEK vadovaujasi: Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymu, Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymu, Valstybės politikų elgesio kodeksu, Lobistinės veiklos įstatymu, Teisėkūros pagrindų įstatymu, Korupcijos prevencijos įstatymu, kitais įstatymais ir įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais.

VTEK – NAUJU ADRESU

Nuo 2021 m. lapkričio VTEK persikėlė į naujas administracines patalpas, esančias adresu A.Goštauto g. 9, Vilniuje.

Jos užima apie 700 kv. m plotą. Beveik pusmetį vykusių remonto darbų metu patalpos buvo pritaikytos žmonėms su negalia, pakeistos inžinerinės sistemos, įrengta vėdinimo ir kondicionavimo sistema, atlikti apdailos darbai. Bendra darbų vertė – 348,7 tūkst. eurų. Didesnę šios sumos dalį padengė VĮ Turto bankas, 150 tūkst. – VTEK.

Senąsias administracines patalpas, adresu Vilniaus g. 27, kuriose VTEK dirbo per 20 metų, Komisija perdavė VĮ Turto bankui nuomojamo turto perdavimo ir priėmimo aktu 2021-10-29.

DARBAS COVID-19 LIGOS SUKELTOS PANDEMIJOS LAIKOTARPIU

2021 metais Lietuvoje tęsiantis ekstremaliajai padėčiai dėl COVID-19 ligos sukeltos pandemijos, Komisija, kaip ir 2020 m., dirbo nuotoliniu būdu. VTEK posėdžiai, darbo pasitarimai vyko internetu, pasitelkiant saugias audiovizualinių konferencijų ir pokalbių platformas.

SAN

TRUM

POS

Ataskaitoje vartojamos santrumpos ir sąvokos

„Atvėsimo“ laikotarpis – ribojimai pasibaigus valstybinei tarnybai, nustatyti VPIDĮ ketvirtajame skirsnyje.

COVID-19 – sunkaus ūminio respiracinio sindromo koronaviruso-2 (SARS-CoV-2) sukeliama liga.

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija.

ES – Europos Sąjunga.

GRECO – Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupė.

Įtakdarys teisėkūrai – asmuo, siekiantis daryti įtaką teisėkūrai pagal TPĮ.

Kodeksas – Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodeksas.

Komisija – Vyriausioji tarnybinės etikos komisija.

KPI – Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas.

LVAT – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.

LVĮ – Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas.

PINREG – VTEK steigiamas Privačių interesų registras.

RIKKIS – Interesų konfliktų rizikos valdymo informacinė sistema, įvardyta VPIDĮ.

SEPK – Seimo Etikos ir procedūrų komisija.

SKAIDRIS – VTEK administruojama Skaidrių teisėkūros procesų informacinė sistema.

SODRA – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

SPIO – EBPO Vyriausiųjų viešojo sektoriaus skaidrumo ekspertų darbo grupės (angl. *Working Party of Senior Public Integrity Officials*).PIO)

STT – Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba.

Tarnybinės etikos patarėjas – asmuo, institucijoje ar įstaigoje paskirtas atsakingu už interesų derinimo srities priežiūrą ir kontrolę.

TESS – VTEK kuriama Tarnybinės etikos standartų sistema.

TPĮ – Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas.

VAAT – Vilniaus apygardos administracinis teismas.

VPEK – Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodeksas.

VPIDĮ – Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas (nuo 2020-01-01).

VTEK – Vyriausioji tarnybinės etikos komisija.

VTEKĮ – Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas.

**Patvirtinta VTEK
2022-02-25 sprendimu Nr. KS-27**

Komisija praėjusių kalendorinių metų
veiklos ataskaitą teikia
Lietuvos Respublikos Seimui
kiekvienais metais
iki kovo 1 d. (VTEKJ 19 str. 1 d.)

Komisijos patvirtinta
veiklos ataskaita
skelbiama
VTEK interneto svetainėje